

GLOBAL HANDLINGSPLAN FOR HUSDYRGENETISKE RESSURSER og INTERLAKEN-ERKLÆRINGEN

Forord til den norske utgaven

Norsk genressurssenter har gleden av å presentere *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* og *Interlaken-deklarasjonen om husdyrgenetiske ressurser*. Disse er oversatt fra FAO-dokumentene *Global Plan of Action for Animal Genetic Resources* and the *Interlaken Declaration on Animal Genetic Resources*, som FAOs medlemsland vedtok i september 2007 i Interlaken, Sveits.

Et viktig forarbeid til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* er rapporten *The State of the World's Animal Genetic Resources for Food and Agriculture*. Rapporten er den første globale oversikten over status for verdens husdyrgenetiske ressurser og er bl a basert på 169 landsrapporter fra hele verden. Norges bidrag «Husdyravl og husdyrgenetiske ressurser i Norge 2002» ble levert FAO i 2003.

Husdyrgenetiske ressurser er en del av matsikkerheten som lenge har fått liten oppmerksomhet. Samtidig er husdyrgenetiske ressurser et uvurderlig element i all husdyrbasert matproduksjon, overtatt av oss fra tidligere generasjoner. Det har lenge blitt tatt som en selvfølge at moderne husdyravl til enhver tid vil gi oss funksjonelle husdyr som effektivt og til lave kostnader produserer de husdyrproduktene vi ønsker. *The State of the World's Animal Genetic Resources* dokumenterer at mye av det internasjonale avlsarbeidet har lyktes i å utvikle høyproduktive dyr, men at hensynet til god funksjonalitet og bærekraft i avlsarbeidet ofte er neglisjert. Det er i denne sammenhengen interessant for Norge at FAO på side 399 i rapporten *The State of the World's Animal Genetic Resources* beskriver avlsarbeidet med Norsk Rødt Fe som "et praktisk eksempel på at produksjon og funksjonelle egenskaper kan balanseres på en vellykket måte i et bærekraftig avlsarbeid."

Formålet med *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* er å bidra til å sikre matsikkerheten både i dag og for kommende generasjoner. *Den globale handlingsplanen* trekker fram at kjennskapet til utviklingen i husdyrgenetiske ressurser er for liten, at matsikkerhet er avhengig av en bærekraftig og effektiv forvaltning av disse ressursene, at tapet av biologisk mangfold truer matsikkerheten, og at kompetansen om og kapasiteten til å ivareta husdyrgenetiske ressurser i mange land er lav. På hvert av disse områdene synliggjør *Den globale handlingsplanen* utfordringer og foreslår løsninger.

Norsk genressurssenter er engasjert i arbeidet for å implementere *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. For å lette tilgangen til dette til dels tunge stoffet og øke engasjementet for de viktige problemstillingene som den reiser, har vi oversatt planen til norsk. Vi oppfordrer relevante aktører til å bli med på arbeidet med å gjennomføre *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.

Norsk genressurssenter vil gjerne takke Karl Kerner som har oversatt begge dokumentene for usedvanlig godt arbeid. Senteret vil også takke Gunnvor Berge, Elisabeth Koren og Nina Sæther for tverrfaglig kvalitetssikring av teksten.

Norsk genressurssenter, juni 2008
Tore Skrøppa

GLOBAL HANDLINGSPLAN FOR HUSDYRGENETISKE RESSURSER og INTERLAKEN-ERKLÆRINGEN

GLOBAL PLAN OF ACTION FOR ANIMAL GENETIC RESOURCES
and the INTERLAKEN DECLARATION

Vedtatt av den Internasjonale konferansen om husdyrgenetiske
ressurser Interlaken, Sveits 3.–7. september 2007

KOMMISSJONEN FOR GENETISKE RESSURSER FOR MAT OG LANDBRUK
DE FORENTE NASJONERS ORGANISASJON FOR MAT OG LANDBRUK
Roma, 2007

Published by arrangement with the Food and Agriculture Organization
of the United Nations by Norwegian Genetic Resource Centre

I september 2007 vedtok det internasjonale samfunn den aller første *Globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Planen består av 23 strategiske prioriteringer for handling som har til formål å hindre tap av husdyrgenetisk mangfold og sikre bærekraftig bruk av husdyrgenetiske ressurser. Implementeringen av denne *Globale handlingsplanen* vil bidra betydelig til å oppnå Tusenårsmålene 1 (utrydde ekstrem fattigdom og sult) og 7 (sikre bærekraftig utvikling).

Den globale handlingsplanen setter et vellykket punktum for en langvarig prosess hvor 169 land har deltatt. Planen ble vedtatt av delegasjoner fra 109 land på den Internasjonale konferansen om husdyrgenetiske ressurser, arrangert i Interlaken i Sveits fra den 3. til 7. september 2007. Delegasjonene vedtok også *Interlaken-erklæringen om husdyrgenetiske ressurser*, og bekreftet derved deres felles og individuelle ansvar for bevaring, bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser for 0 og landbruk; for verdens matsikkerhet; for forbedring av menneskers ernæringsstatus; og for bygdeutvikling. Landene forpliktet seg til å legge til rette for tilgang til disse ressursene, og sikre rettferdig fordeling av utbyttet ved deres utnyttelse.

Vi har arvet den store rikdommen og mangfoldet av husdyrgenetiske ressurser fra generasjonene før oss i hele verden, og vi må hylle dem som Charles Darwin gjorde det da han i 1868 beskrev den «fantastiske dyktigheten og standhaftigheten vist av de menn som har etterlatt et varig monument av deres suksess i den nåværende tilstand av våre husdyr». Disse dyrene fulgte med våre forfedre uti verdens mange ulike klimasoner og økosystemer, der de viste seg å være kolossalt tilpasningsdyktige. I dag, når vi står overfor behovene til en voksende befolkning, endringer i forbrukerkrav og den enorme utfordringen som klimaendringer og nye sykdommer utgjør, må vi igjen henvende oss til potensialet i denne tilpasningsevnen for å kunne møte en uviss framtid. Å la disse ressursene gå tapt på grunn av passivitet ville være respektløst overfor både tidligere og framtidige generasjoner. *Interlaken-erklæringen om husdyrgenetiske ressurser* krever strakstiltak for å forhindre dette, og anbefaler *Den globale handlingsplanen* som det hensiktsmessige virkemidlet for å ta fatt på denne utfordringen.

Regjeringene må nå vise konsekvent politisk vilje og mobilisere de betydelige ressursene som trengs for vellykket iverksetting av *Den globale handlingsplanen*. Dette vil kreve omfattende regionalt og internasjonalt samarbeid. FAO, andre relevante internasjonale organisasjoner, land, forskningsmiljø, givere, frivillige og ideelle organisasjoner og private sektorer spiller alle en viktig rolle. I tillegg finnes både moralske og praktiske imperativ for å gi støtte til husdyrbønder og –avlere¹, som tar vare på så mye av mangfoldet til verdens husdyrgenetiske ressurser, særlig i utviklingsland, og som er avhengig av disse ressursene for å skaffe seg et utkomme. Deres rolle og behov kan ikke ignoreres hvis *Den globale handlingsplanen* skal lykkes.

Interlaken-erklæringen om husdyrgenetiske ressurser anerkjenner at det finnes betydelige mangler og svakheter i nasjonal og internasjonal kompetanse som kreves til å kartlegge, overvåke, beskrive, bruke på en bærekraftig måte, utvikle og bevare husdyrgenetiske ressurser. Det haster med å ta fatt på dette. Erklæringen etterlyser også en mobilisering av betydelige økonomiske ressurser og langsiktig støtte for nasjonale og internasjonale programmer for forvaltning av husdyrgenetiske ressurser.

Etter det historiske gjennombruddet som Interlaken-konferansen innebærer, må vi opprettholde framdriften og komme videre på mange fronter samtidig. Faglig kompetanse, særlig i utviklingsland, må bli styrket; nasjonale programmer, politiske føringer for bærekraftig bruk og utvikling, bevaring og beskrivelse av husdyrgenetiske ressurser må bli etablert eller styrket. Et effektivt internasjonalt rammeverk for husdyrgenetiske ressurser må gradvis bygges opp på en måte som reflekterer de spesielle egenskapene til disse ressursene og de reelle behovene til husdyrbønder over hele verden.

Denne teksten ble opprinnelig utgitt av de Forente Nasjoners Organisasjon for Mat og Landbruk (FAO) som «Global Plan of Action for Animal Genetic Resources and the Interlaken Declaration».

Betegnelse som er brukt og presentasjonen av materialet i denne publikasjonen er ikke på noen måte å anse som en meningsytring fra de Forente Nasjoners Organisasjon for Mat og Landbruk om juridisk status for et land, en region, en by eller et område eller dets myndigheter, eller om fastsettelse av landets, regionens, byens eller områdets grenser.

Betegnelse «industrieland» og «utviklingsland» er brukt som statistisk hjelpemiddel, og uttrykker ikke nødvendigvis en vurdering av utviklingsstadiet som et spesielt land, region eller område har oppnådd.

Utgiver av den norske utgaven er ansvarlig for oversettelsen av teksten til norsk, og FAO er ikke ansvarlig for oversettelsens presisjon.

© FAO (2007) engelsk utgave

© Norsk genressursenter (2008) norsk utgave

¹ Skillet mellom husdyrbønder og -avlere henspiller til praksis i land der bønder ikke er med i det aktive avlsarbeidet (o.a.)

FAO er forpliktet til implementeringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. FAOs Kommissjon for genetiske ressurser for mat og landbruk skal lede dette arbeidet og overvåke dets framgang.

Jeg ber det internasjonale samfunnet om å forene kreftene i forvaltningen av verdens arv av husdyr-genetiske ressurser, for dermed å bidra til at vi lykkes med *Den globale handlingsplanen for husdyr-genetiske ressurser*.

Jacques Diouf
Generaldirektør

INTERLAKEN-ERKLÆRINGEN OM HUSDYRGENETISKE RESSURSER	1
DEN GLOBALE HANDLINGSPANEN FOR HUSDYRGENETISKE RESSURSER	5
Del I Bakgrunn for <i>Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser</i>	7
<i>Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressursers mål og strategier</i>	10
Del II Strategiske prioriteringer for handling	13
Satsingsområde 1:	
Beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko	14
Innledning	14
Langsiktig målsetning	14
Strategisk prioritering 1 Kartlegge og beskrive husdyrgenetiske ressurser, overvåke trender og tilhørende risikoer, og etablere nasjonale systemer for tidlig varslings og respons	15
Strategisk prioritering 2 Utvikle internasjonale fagstandarder og protokoller for beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risikoer	16
Satsingsområde 2:	
Bærekraftig bruk og utvikling	17
Innledning	17
Langsiktig målsetning	17
Strategisk prioritering 3 Etablere og styrke nasjonale føringer for bærekraftig bruk	18
Strategisk prioritering 4 Etablere nasjonale strategier og program for arts- og raseutvikling	18
Strategisk prioritering 5 Fremme agroøkosystem-tilnærminger til forvaltningen av husdyrgenetiske ressurser	19
Strategisk prioritering 6 Gi støtte til stedeegne og lokale produksjonssystemer og tilhørende kunnskapssystemer av betydning for vedlikehold og bærekraftig bruk av husdyrgenetiske ressurser	20
Satsingsområde 3:	
Bevaring	21
Innledning	21
Langsiktig målsetning	22
Strategisk prioritering 7 Etablere nasjonale føringer for bevaringsarbeidet	22
Strategisk prioritering 8 Etablere eller styrke <i>in situ</i> bevaringsprogram	23
Strategisk prioritering 9 Etablere eller styrke <i>ex situ</i> bevaringsprogram	23
Strategisk prioritering 10 Utvikle og implementere regionale og globale langsiktige bevaringsstrategier	24
Strategisk prioritering 11 Utvikle tilnærminger og fagstandarder for bevaring	25

Satsingsområde 4:		
Politikk, institusjoner og kompetansebygging		25
Innledning		25
Langsiktig målsetning		27
Strategisk prioritering 12	Etablere eller styrke nasjonale institusjoner, inkludert nasjonale knutepunkt, for planlegging og gjennomføring av genressursarbeid for husdyr, for å utvikle husdyrsektoren	27
Strategisk prioritering 13	Etablere eller styrke nasjonale utdannings- og forskningsfasiliteter	28
Strategisk prioritering 14	Styrke nasjonal kapasitet for å beskrive, kartlegge og overvåke trender og tilhørende risiko, for bærekraftig bruk og utvikling, og for bevaring	29
Strategisk prioritering 15	Etablere eller styrke internasjonal informasjonsutveksling, forskning og utdanning	29
Strategisk prioritering 16	Styrke internasjonalt samarbeid for å bygge opp kapasitet i utviklingsland og land med overgangsökonomi, for å: <ul style="list-style-type: none"> • beskrive, kartlegge og overvåke trender og tilhørende risiko; • fremme bærekraftig bruk og utvikling; og • bevare husdyrgenetiske ressurser 	30
Strategisk prioritering 17	Etablere regionale knutepunkt og styrke internasjonale nettverk	30
Strategisk prioritering 18	Øke nasjonal bevissthet om rollene og verdien til husdyrgenetiske ressurser	31
Strategisk prioritering 19	Øke regional og internasjonal bevissthet om rollene og verdien til husdyrgenetiske ressurser	31
Strategisk prioritering 20	Gjennomgå og utvikle nasjonale politiske og juridiske rammeverk for husdyrgenetiske ressurser	31
Strategisk prioritering 21	Gjennomgå og utvikle internasjonale politiske og regulerende rammeverk som er relevante for husdyrgenetiske ressurser	32
Strategisk prioritering 22	Koordinere Kommisjonens arbeid med de politiske føringene for husdyrgenetiske ressurser med andre internasjonale fora	33
Strategisk prioritering 23	Styrke innsatsen for å mobilisere ressurser, inkludert økonomiske ressurser, for bevaring, bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser	33

Del III Gjennomføring og finansiering av Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser 35

Interlaken-erklæringen om husdyrgenetiske ressurser

- 1 I anerkjennelse av de husdyrgenetiske ressursenes grunnleggende rolle og verdi for mat og landbruk, og særlig deres bidrag til matsikkerhet for nåværende og kommende generasjoner; vel vitende om trusselen mot matsikkerheten og bærekraftige bygdenæringer som tap og erosjon av disse ressursene utgjør; har vi, delegatene fra 109 land, EU og 42 organisasjoner samlet oss i Interlaken, Sveits, etter invitasjon fra FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) og med den sveitsiske regjering som vert, på denne første Internasjonale konferansen for husdyrgenetiske ressurser, vel vitende om våre forpliktelser og de mange utfordringene som må tas fatt på, men overbeviste om og sikre på at framskritt kan og bør gjøres. Denne Internasjonale konferansen om husdyrgenetiske ressurser er et betydelig bidrag til etableringen av et effektivt internasjonalt rammeverk for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk, og verdens matsikkerhet.
- 2 Vi anerkjenner at land har suverene rettigheter til sine husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk.
- 3 Ved å bekrefte våre felles og individuelle forpliktelser knyttet til bevaring, bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk, anerkjenner vi at landene, regionene og befolkningsgruppene er gjensidig avhengige av disse ressursene.
- 4 Vi forplikter oss til å oppnå bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk. Vi forplikter oss også til å legge til rette for tilgang til disse ressursene, og for rettferdig og likeverdig fordeling av de goder som oppstår ved bruken av dem, i samsvar med relevante internasjonale forpliktelser og nasjonale lover. Vårt mål er å styrke global matsikkerhet, forbedre menneskers ernæringsstatus og bidra til utvikling av landsbygda.
- 5 Vi hilser velkommen *Statusrapporten om verdens husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk*, som ble utviklet i en nasjonalt styrt prosess under ledelse av FNs Kommisjon for genetiske ressurser for mat og landbruk. Det er den første omfattende gjennomgangen av situasjonen til verdens husdyrgenetiske ressurser og legger grunnlaget for *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 6 Vi anerkjenner at eksisterende mangfold av dyrearter ikke brukes i den grad det er mulig til økt matproduksjon, forbedret humanernæring og opprettholdelse av bygdesamfunn, eller til mer effektive produksjonssystemer. Vi konstaterer med uro det betydelige og pågående tapet av husdyrraser. Vedvarende erosjon og tap av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk vil sette på spill arbeidet med å oppnå matsikkerhet og forbedret humanernæring og bygdeutvikling. Vi anerkjenner at arbeidet med fortsatt bevaring, utvikling, forbedring og bærekraftig bruk av husdyrgenetiske ressurser bør styrkes.
- 7 Vi anerkjenner at strakstiltak bør iverksettes for å bevare truede husdyrraser, i og med at erosjonen av husdyrgenetiske ressurser pågår med alarmerende hastighet.

- 8 Vi anerkjenner behovet for å fremme utvikling av kunnskap, særlig gjennom forskning, som fører til forbedret bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.
- 9 Vi anerkjenner at de genetiske ressursene til de dyreartene som er av størst betydning for matsikkerhet, bærekraftige næringsveier og menneskelig velferd er resultat av både naturlig seleksjon og styrt seleksjon utført av generasjoner av småbrukere, bønder, husdyrnomader² og husdyravlere over hele verden. Resultatet er et stort mangfold av husdyrarter som gir et variert oppkomme av goder for miljøet, menneskeheten og dens kulturelle arv. Vi er klar over at alle land vil måtte ta del i arbeidet med å bevare disse ressursene som grunnlag for utviklingen av husdyr, matsikkerhet og forbedret ernæring av landenes bygde- og bybefolkning, samt for å opprettholde sine bygdesamfunn.
- 10 Vi anerkjenner at å opprettholde et mangfold av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk er en forutsetning for at husdyrbønder og husdyrnomader kan møte nåværende og framtidige produksjonsutfordringer som følge av miljøforandringer, inkludert klimaforandringer; for å øke resistens mot sykdommer og parasitter; og for å svare på endringer i forbrukernes etterspørsel etter husdyrprodukter. Vi anerkjenner også det biologiske mangfoldets egenverdi og den miljømessige, genetiske, sosiale, økonomiske, medisinske, vitenskapelige, pedagogiske, kulturelle og spirituelle betydningen av husdyrarter, og vårt etiske ansvar for å sikre at genetiske ressurser er tilgjengelige for framtidige generasjoner.
- 11 Vi er klar over at etterspørselen etter kjøtt, melk og andre dyreprodukter stiger dramatisk. Bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk vil bidra vesentlig til å oppnå målene til Roma-erklæringen om verdens matsikkerhet, handlingsplanen fra Verdens mattoppmøte, samt Tusenårsmålene, særlig mål 1: Utrydde ekstrem fattigdom og sult, og mål 7: Sikre en miljømessig bærekraftig utvikling. Bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk bidrar vesentlig til å legge til rette for gjennomføringen av Agenda 21 og Konvensjonen om biologisk mangfold.
- 12 Vi anerkjenner det enorme bidraget som lokalsamfunn og urbefolkninger samt bønder, husdyrnomader og husdyravlere i alle verdens regioner har gitt, og vil fortsette å gi for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk. Videre anerkjenner vi det historiske og relevante bidraget fra alle personer som deltar i husdyrhold, og som har formet husdyrgenetiske ressurser for å dekke samfunnsbehov. Det er deres eierskap og forvaltning av sine husdyrs genetiske ressurser har gjort det mulig for dem å yte viktige bidrag i fortiden. Det er dette eierskapet og denne forvaltningen som bør sikres for framtidig samfunnsnytte. Vi stadfester at de bør delta i rettferdig fordeling av utbyttet ved utnytting av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk. Vi bekrefter det ønskelige i, som passende, i samsvar med nasjonal lovgivning, å respektere, bevare og vedlikeholde tradisjonell kunnskap av relevans for husdyravl og -produksjon som et bidrag til bærekraftige næringer, og behovet for deltagelse av alle aktører i nasjonale beslutningsprosesser i saker som angår bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.
- 13 Vi er klar over at framtidig etterspørsel etter husdyrprodukter må dekkes innen rammen av bærekraftig landbruk og utvikling, og at dette vil kreve integrerte tilnæringsmåter til økonomisk utvikling og streben etter å oppnå sosiale, kulturelle og miljømessige mål. Vi forstår behovet for å ta i bruk tilnæringsmåter til forvaltning som kombinerer det beste fra tradisjonell og moderne kunnskap og teknologi, og behovet for å anvende agroøkosystem-tilnærmingen og integrert forvaltning av naturressursene.
- 14 Vi anerkjenner at det finnes betydelige mangler og svakheter i nasjonal og internasjonal kapasitet for å kartlegge, overvåke, beskrive, bruke bærekraftig, utvikle og bevare husdyrgenetiske ressurser. Vi anerkjenner behovet for vesentlige økonomiske ressurser og langsiktig støtte til nasjonale og internasjonale programmer for husdyrgenetiske ressurser for å øke global matsikkerhet og bidra til bærekraftig bygdeutvikling. Vi bekrefter behovet for å gjennomgå institusjonell kapasitet, forvaltningsstrukturer, programmer og politikk for å identifisere svakheter og ta fatt på disse ved å styrke nasjonal kapasitet, spesielt i utviklingsland. Vi etterlyser sterkere samarbeid mellom myndigheter, forskere, bønder, husdyrnomader, husdyravlere og forbrukere for å bygge på allerede igangsatt arbeid med å forvalte husdyrgenetiske ressurser og rette på betydelige mangler og svakheter.
- 15 Vi anerkjenner at overføring av teknologi vedrørende bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser er vesentlig for verdens matsikkerhet og behovene til verdens voksende befolkning. Denne overføringen av teknologi bør fremmes i samsvar med relevante internasjonale forpliktelser og relevante nasjonale lover. Vi anerkjenner at bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk vil kreve støtte og medvirkning fra bønder, husdyrnomader og husdyravlere; lokalsamfunn og urbefolkninger; organisasjoner og institusjoner; næringslivet og det sivile samfunnet. Vi anerkjenner behovet for å fremme faglig og økonomisk samarbeid på regionalt og internasjonalt nivå mellom land, mellomstatlige organisasjoner (IGOer), ikke-statlige aktører (NGOer) og det private næringslivet.
- 16 På denne første Internasjonale konferansen om husdyrgenetiske ressurser vedtok vi *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Vi er overbevist om at det er ytterst viktig å integrere planen i nasjonale politiske føringer, planer og programmer for biologisk mangfold og landbruk, og i uunnværlig nasjonalt, regionalt og internasjonalt samarbeid. Denne globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser utgjør et omfattende og helhetlig rammeverk for å fremme aktiviteter vedrørende forvaltning av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk, blant annet ved å styrke politiske føringer og institusjoner og kompetansebygging. Gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* vil bidra til å skape synergier mellom pågående aktiviteter og legge til rette for den mest effektive bruken av tilgjengelige økonomiske og menneskelige ressurser. Mer innsats er også nødvendig for å sikre tilstrekkelige økonomiske ressurser til å støtte utviklingsland.
- 17 Vi anerkjenner at det å stille til rådighet nye ressurser og tilleggsressurser kan gjøre en vesentlig forskjell i verdens mulighet til å ta fatt på bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk. Vi anbefaler derfor at konkrete skritt tas for å sikre tilstrekkelig økning av økonomiske ressurser for å støtte utviklingsland og land med overgangsøkonomi i å implementere *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.

² Eng. «pastoralists», betegner husdyrbønder som utelukkende bruker beite som forgrunnlag, f. eks. reindrift i Norden (o.a.).

- 18 Vi anerkjenner at hovedansvaret for å implementere *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* hviler på nasjonale myndigheter. Vi påtar oss å innfri våre forpliktelser om å ta de nødvendige skritt for gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*, i samsvar med våre nasjonale evner og ressurser. Vi inviterer alle folk og deres samfunn og organisasjoner om å bli med på denne fellesoppgaven.
- 19 Vi anerkjenner den vesentlige rollen som FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) spiller i å støtte nasjonalt initiert arbeid for implementering av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Vi inviterer FAOs Kommisjon for genetiske ressurser for mat og landbruk om å føre tilsyn med, gjennomgå og rapportere på framgangen i implementeringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 20 Vi vil på det varmeste uttrykke vår takknemlighet overfor den sveitsiske regjeringen for sitt vertskap ved den Internasjonale konferansen om husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk; for det utmerkete arrangementet og den meget sjenerøse gjestfriheten som bidro til at konferansen ble en overveldende suksess.

Vedtatt på denne 7. dag i september 2007.

Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser

- 1 Husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk³ er en vesentlig del av det biologiske grunnlaget for verdens matsikkerhet, og bidrar til utkomme for mer enn tusen millioner mennesker. Et mangfoldig ressursgrunnlag er avgjørende for at mennesker skal overleve og trives samtidig som det bidrar til utryddelsen av sult: husdyrgenetiske ressurser er avgjørende for tilpasningen til skiftende sosioøkonomiske og miljømessige forhold, inkludert klimaendringer. De er husdyravlerens råmateriale og en av bondens viktigste innsatsfaktorer. De er vesentlige for bærekraftig landbruksproduksjon. Dersom husdyrgenetiske ressurser forvaltes forsvarlig, vil de aldri bli utarmet for det er ingen iboende uforenlighet mellom utnyttelse og bevaring. Bevaring og bærekraftig bruk av husdyrgenetiske ressurser og rettferdig fordeling av utbyttet ved utnytting er et internasjonalt anliggende, og *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* gir for første gang et vedtatt internasjonalt rammeverk for sektoren. Å legge til rette for mer omfattende bruk av husdyrenes biologiske mangfold kan bidra til forbedret humanhelse og -ernæring og det kan utvide mulighetene for å generere inntekt og skape et større mangfold av næringsveier.

Utvikling av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*

- 2 I 1990 begynte FAO utformingen av et omfattende program for bærekraftig forvaltning av husdyrgenetiske ressurser på globalt nivå. I 1993 lanserte FAO Den globale strategien for forvaltning av husdyrgenetiske ressurser for å veilede det nasjonale, regionale og globale arbeidet for å styrke husdyrs og husdyrprodukters bidrag til matsikkerhet og bygdeutvikling, og forhindre erosjon av husdyrgenetiske ressurser.
- 3 Siden 1997 har FAOs mellomstatlige Kommisjon for genetiske ressurser for mat og landbruk veiledet en nasjonalt gjennomført prosess for å utarbeide *Statusrapporten om verdens husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk*. I 2001 inviterte FAO alle land til å levere inn en landsrapport om status og trender for sine husdyrgenetiske ressurser; om husdyrenes aktuelle og potensielle bidrag til mat, landbruk og bygdeutvikling; og tilstanden til nasjonal kapasitet for å kunne forvalte disse ressursene; samt å sette opp prioriterte tiltakslistene.
- 4 Landsrapportene demonstrerer husdyrmangfoldets betydelige og uerstattelige bidrag til nasjoners matsikkerhet og utvikling. De viser at de husdyrgenetiske ressursenes fulle potensielle er langt fra å være utnyttet og bekrefter den betydelige erosjonen av genetisk mangfold i utviklede og utviklingsland.
- 5 Denne erosjonen har mange årsaker, herunder endringer i produksjonssystemer, mekanisering, tap av utmarksbeiterressurser, naturkatastrofer, sykdomsutbrudd, uhensiktsmessig avlspolitikk og praksis, uhensiktsmessig innførsel av fremmede raser, husdyrbønders tap av sikkerhet i forhold til rådighet over jord og tilgang på andre naturressurser, endringer i kulturpraksis, nedbrytning av tradisjonelle institusjoner og sosiale relasjoner, påvirkning fra befolkningsvekst

³ I sine diskusjoner anvendte den Internasjonale konferansen følgende terminologi.

I hele *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* refererer betegnelsen *husdyrgenetiske ressurser* spesielt til husdyrgenetiske ressurser som brukes i, eller er potensielt nyttige for, landbruks- og matproduksjon. Begrepet *husdyr* som brukt i dokumentet omfatter alle husdyr som brukes i landbruks- og matproduksjon. Begrepet omfatter dermed både fugle- og pattedyrarter som bidrar til landbruks- og matproduksjon. Konferansen oppfordret FAO til å videreutvikle disse arbeidsdefinisjonene.

og urbanisering, og mangelen på å vurdere følgene av praksis når det gjelder bærekraft og utvikling av hensiktsmessige politiske og økonomiske tiltak. Erosjon av husdyrgenetiske ressurser truer bønder og husdyrbrukeres evne til å reagere på milømessige og sosioøkonomiske endringer, inkludert endringer av kosthold og forbrukerpreferanser.

Strukturen og organiseringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*

- 6 *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* består av tre deler: Bakgrunn for *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*; Strategiske prioriteringer for handling; og Gjennomføring og finansiering.

Del I

Bakgrunn for *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*

- 7 De strategiske prioriteringer for handling som denne globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser inneholder, foreslår bestemte tiltak for å snu den nåværende trenden med tap og mangelfull utnytting av husdyrgenetiske ressurser. Gjennomføringen av de strategiske prioriteringene for handling vil gi betydelige bidrag til den internasjonale innsatsen for å fremme matsikkerhet og bærekraftig utvikling, samt lindre fattigdom, alt i samsvar med Tusenårsmålene og andre internasjonale forpliktelser.
- 8 For første gang noensinne, gir *Statusrapporten om verdens husdyrgenetiske ressurser* en omfattende global gjennomgang av de husdyrgenetiske ressursenes roller, verdier og status, og belyser betydningen av husdyrsektoren i landbruket. De spesielle strategiske prioriteringene for handling for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk som denne globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser inneholder, er berettiget på grunn av ressursenes store betydning for global matsikkerhet og husdyrmangfoldets spesielle egenskaper som en integrert del av agroøkosystemer.
- 9 Husdyrgenetisk mangfold og muligheter for dets utnytting blir vanligvis diskutert i forhold til raser. «Raser» er heller kulturelle begrep enn fysiske enheter og varierer fra land til land. Denne kjensgjerningen gjør karakterisering på genetisk nivå veldig vanskelig. For bærekraftig forvaltning må mangfold betraktes og forstås på artsnivå, både mellom og innen raser.
- 10 Sentrale kjennetegn ved husdyrgenetiske ressurser omfatter:
 - Mangfoldet av husdyrgenetiske ressurser er vesentlig for å kunne tilfredsstille grunnleggende menneskelige behov for mat og sikkert utkomme. Husdyrgenetiske ressurser bidrar til menneskenes behov ved å gi kjøtt, melk og melkeprodukter, egg, fiber, klær, ressurser for midlertidig og permanent ly, husdyrmøkk til gjødsel og brensel, trekkraft, hjelp under jakt og omsettelige produkter. Genetisk mangfold bestemmer ikke bare husdyrrasenes produksjons- og funksjonelle egenskaper, men også evnen til å tilpasse seg til ulike miljø, inkludert variasjon i tilgang på mat og vann, klima, skadedyr og sykdommer. Et mangfold av husdyrgenetiske ressurser – spesielt i utviklingsland – er nøkkelen til økonomisk utvikling. Omtrent 70 prosent av verdens fattige bygdebefolkning er avhengig av husdyr som en viktig del av sitt utkomme. Dette ressursmangfold og artenes og rasenes derav følgende tilpasningsevne til ekstrem tørke, fuktighet, kulde og varme, setter mennesker i stand til å overleve i noen av jordklodens mest ugjestmilde områder, fra arktiske strøk og fjellområder til ekstremt varme og tørre områder, der man ikke utelukkende kan være avhengig av planteproduksjon.
 - Mer enn 7 000 populasjoner av husdyrraser har blitt utviklet av husdyrbønder og husdyrnomader i ulike miljøer i løpet av de 12 000 årene siden de første husdyrartene ble domestisert. I dag representerer disse rasene unike genkombinasjoner. Alle husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk er dermed et resultat av menneskelige inngrep: De har blitt bevisst selektert og foredlet av husdyrnomader og bønder helt siden landbrukets begynnelse og utviklet seg sammen med økonomier, kulturer, kunnskapssystemer og samfunn.

I motsetning til mesteparten av det ville biologiske mangfoldet, krever husdyrressursene kontinuerlig og aktiv forvaltning av mennesker som er vare for deres unike natur.

- I forhold til deres enorme potensielle bidrag til å redusere sult og fattigdom, og til bærekraftig utvikling, er husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk for dårlig bevart og utnyttet.
- De fleste land er sterkt avhengig av hverandre i forhold til husdyrgenetiske ressurser. Husdyrgener, -genotyper og -populasjoner har siden forhistorisk tid spredd seg over hele jordkloden gjennom utbredelsen av landbruk og husdyrenes prominente rolle i menneskenes vandringer. Husdyr var transport- og handelsmiddel i mange områder. Husdyrgenetiske ressurser har kontinuerlig blitt utviklet og foredlet av husdyrnomader og bønder, både innenfor og utenfor de historiske kjerneområder for domestisering av husdyr. I tillegg har husdyrgenetiske ressurser blitt systematisk utvekslet mellom verdensdelene og over verdenshavene i løpet av de siste 500 år, noe som har ført til en økning av denne gjensidige avhengigheten. På verdensbasis er de fleste mat- og landbruksproduksjonssystemer avhengig av husdyr som opprinnelig er domestisert andre steder og av raser utviklet i andre land og regioner. Det må tas høyde for disse unike trekkene hos husdyr ved sikring av rettferdig og likeverdig fordeling av de goder som oppstår ved bruken av dem, og ved å tilrettelegge for utvikling av framtidige politiske føringer og regulerende tiltak.
- De fleste husdyrgenetiske ressursene blir for tiden bevart *in situ* av bønder, husdyrnomader og deres lokalsamfunn, som integrerte deler av deres agro-økosystemer, økonomier og kulturer. Husdyr spiller ofte nøkkelroller i myter, kulturer, religioner, tradisjoner og sosiale skikker. I tillegg til dyrene selv, har mat av animalsk opphav sterke sosioøkonomiske og kulturelle funksjoner i mange samfunn, i tillegg til å spille en viktig rolle i ernæring og kosthold.
- Husdyrressurser har fortsatt denne viktige sosiale, kulturelle og strukturelle rollen i lokalsamfunn og urbefolkninger i dag: Husdyrenes kulturelle betydning er ofte en nøkkelfaktor for *in situ* bevaring. Den viktige rollen som husdyrbrukere, husdyrnomader og lokalsamfunn spiller for bruk og utvikling av husdyrressursene anerkjennes. I noen land har husdyrbrukere spesielle rettigheter, enten i henhold til nasjonal lovgivning, eller i henhold til tradisjonelle rettigheter, til disse ressursene.
- Husdyrraser står for viktige funksjoner i agroøkosystemer, blant annet næringsstoffsirkulering, frøspredning og biotopskjøtsel. Husdyrgenetiske ressurser og driftssystemer for husdyrhold er en integrert del av økosystemer og produktive landskap i hele verden. Ved årstidsavhengig flytting av buskap, binder husdyrnomader sammen ulike økosystemer. Produksjonssystemer som omfatter både planter og husdyr krever samforvaltning av de ulike delene som utgjør biologisk mangfold, slik som jord, jordbruksvekster, utmarks- og kulturbeiter, førvekster og ville dyr og planter.
- Omfanget og hastigheten av tapet av husdyrgenetiske ressurser er fortsatt vanskelig å fastslå, til tross for det klarere bildet av husdyrgenetiske ressurser som har kommet fram i de nasjonalt drevne forberedelsene til utarbeidelsen av *Statusrapporten om verdens husdyrgenetiske ressurser*. Mangel på informasjon hemmer beslutningstaking i forhold til hvilke ressurser som skal bevars og utvikles, og i forhold til optimal utnytting av de begrensede midlene som er tilgjengelige for bevaring. Basisverdiene som brukes for å måle endringer er fremdeles uklare og metodene for å beskrive, kartlegge og overvåke har ikke blitt harmonisert for å etablere standard retningslinjer. Likevel er det mye

som tyder på at mange raser er utdødd og mange flere vil bli tapt hvis land ikke gjennomfører bevaringstiltak. Mens noen land anerkjenner behovet for å bevare deres nasjonale husdyrgenetiske ressurser, har den globale responsen hittil vært sporadisk og utilstrekkelig. Særlig har mange lokale raser, spesielt de som holdes av fattige bønder i barske omgivelser i utviklingsland, foreløpig ikke blitt tilstrekkelig karakterisert. Disse dyrepopulasjonene inneholder antageligvis mange verdifulle og tilpasningsdyktige egenskaper og dersom de dør ut før vi har fått en skikkelig forståelse for dem, kan betydelige verdier gå tapt for alltid.

- Tradisjonelle produksjonssystemer krever kombinasjonsraser, som til tross for at de yter mindre enn høytytende raser, kan inneholde verdifulle funksjonelle egenskaper. Moderne landbruk har utviklet spesialiserte raser ved optimering av enkelte produksjonsegenskaper. Moderne husdyravl har oppnådd markerte produksjonsøkninger i intensive produksjonssystemer. I dag står husdyr for omtrent 30 prosent av landbrukets bruttonasjonalprodukt i utviklingsland, med en beregnet økning til 39 prosent innen 2030. Bare 14 av de mer enn 30 domestisert pattedyr- og fuglearter står for 90 prosent av menneskenes matforsyning fra dyr. De fem viktigste husdyrartene: storfe, sau, geit, gris og høns står for mesteparten av matproduksjonen, og blant disse utgjør et fåtall interkontinentale, transnasjonale raser⁴ en stadig økende andel av den totale produksjonen. Denne prosessen fører til et stadig smalere genetisk fundament, nå som raser, og faktisk arter, vrakes som svar på markedskreftene. I kommersielle raser fører høyt seleksjonstrykk til en avtagende genetisk basis, med en potensiell risiko for nåværende og framtidig matsikkerhet. Avlsprogram og avlspolitikk bør blant annet ta hensyn til bred genetisk variasjon innen populasjoner og raser, noe som er vesentlig for at utviklingen av husdyrproduksjon kan møte framtidens utfordringer. Seleksjonsprogrammene langsiktige bærekraft forutsetter regelmessig gjennomgang av genetiske endringer og tilpasninger av seleksjonsmålene.
 - Mange nasjonale, men også internasjonale, beslutningstakere er sjelden klar over de mangfoldige og betydelige bidragene til landbruks- og matproduksjonen som husdyrgenetiske ressurser utgjør, og over husdyrbrukeres tradisjonelle rettigheter, der disse kan forefinnes på nasjonalt nivå. Bærekraftig bruk og bevaring av husdyrgenetiske ressurser har hatt, og har, stort sett fremdeles lav prioritet ved utvikling av landbruks-, miljø-, handels-, helse- og dyrehelsepolitikk. Resultatet er at man ikke har investert nok i nødvendig institusjonell utvikling og kapasitetsbygging.
 - Forvaltning av husdyrgenetiske ressurser er en kompleks oppgave fordi en må ta fatt på både saker som spesielt gjelder ressursene (som seleksjon eller rasebevaring) og sektorovergrepene spørsmål som angår husdyrgenetiske ressurser, slik som dyrehelsetiltak, utvikling og handelsstandarder og miljøforvaltning. Dessuten gjelder forpliktelsene på tvers av sektorer og institusjoner, både nasjonalt og internasjonalt.
- 11 Strategisk planlagte intervensjoner for bevaring, bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser er nødvendige, men landene står overfor komplekse utfordringer ved vurdering av hvordan relevant nasjonal og internasjonal politikk best skal formuleres. Kapasitetsbygging på alle nivåer er et hovedelement i *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. *Den globale handlingsplanen for*

⁴ FAO har koblet sammen rasepopulasjoner som kanskje hører til en felles genpool og som derfor kunne betraktes som en rase. Disse rasene er blitt betegnet som «transnasjonale raser» (eng: transboundary breeds). Regionale transnasjonale raser forekommer i flere land innenfor en region, mens interkontinentale transnasjonale raser (eng: internasjonal transboundary breeds) forekommer i mer enn en region. Hensikten er at bruken av termen «transnasjonale raser» ikke skal ha innvirkning for landenes suverene rettigheter innenfor deres nasjonale jurisdiksjon.

husdyr genetiske ressurser tar sikte på å fremme en pragmatisk, systematisk og effektiv generell tilnærming, som på en samstemt måte tar fatt på utvikling av institusjoner, menneskelige ressurser, felles rammeverk og ressursmobilisering.

- 12 Aktiviteter forbundet med *in situ* bevaring, *ex situ* bevaring og utnyttning av husdyr genetiske ressurser for mat og landbruk har hittil for det meste blitt utført uten tilstrekkelig kobling og koordinering: *Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressurser* tar sikte på å forbedre denne situasjonen. Med tanke på de forandringer som pågår i husdyrproduksjonssystemer i utviklede og utviklingsland og den begrensede tilgjengeligheten av ressurser til bevaring, er et visst tap av lokale raser uunngåelig. Men å tillate dette å bli en fullstendig tilfeldig og ukontrollert prosess ville bety å akseptere en uvurdert, men potensielt viktig risiko for å miste ressurser med betydelig langsiktig verdi. Nasjoner og det internasjonale samfunnet bør være seg bevisst hvilke tap som sannsynligvis kan forekomme, og bør diskutere og enes om hvilke tap de er villige til å akseptere og hvilke investeringer som trengs for å opprettholde og bevare kritisk husdyr genetisk mangfold. Det internasjonale forskningssamfunnet bør gi vitenskapelig veiledning til strategiske avgjørelser under ufullkomne informasjonsforhold.
- 13 I de fleste land er det økonomiske og menneskelige ressursgrunnlaget for *in situ* bevaring, *ex situ* bevaring og forbedret utnyttning av husdyr genetiske ressurser for mat og landbruk utilstrekkelig, og det finnes mange mangler og mye ineffektivitet. I tillegg er landenes og regionenes kapasitet og aktiviteter i forhold til husdyr genetiske ressurser på svært forskjellige utviklingsstadier. *Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressurser* vil gi et rammeverk vedtatt av det internasjonale samfunnet for å støtte og øke den generelle effektiviteten av nasjonale, regionale og globale bestrebelser for å fremme bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyr genetiske ressurser og for å legge til rette for ressursmobilisering, inkludert tilstrekkelige økonomiske ressurser.

Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressursers målsetninger og strategier

- 14 *Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressurser* er lagt opp som en rullerende plan, med en tidshorisont på i utgangspunktet ti år, med tiltak for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyr genetiske ressurser på nasjonalt, regionalt og globalt nivå.
- 15 Hovedmålene til *Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressurser* er:
- å fremme bærekraftig bruk og utvikling av husdyr genetiske ressurser for matsikkerhet, bærekraftig landbruk og menneskelig velferd i alle land;
 - å sikre bevaring av det viktige mangfoldet av husdyr genetiske ressurser for nåværende og kommende generasjoner og stanse ukontrollert tap av disse avgjørende ressursene;
 - å fremme en rettferdig og likeverdig fordeling av godene ved bruk av husdyr genetiske ressurser for mat og landbruk, og anerkjenne betydningen av tradisjonell kunnskap, innovasjon og praksis som er relevant for bevaring av husdyr genetiske ressurser og deres bærekraftige bruk og, der det er hensiktsmessig, få på plass virkningsfulle politiske og lovgivende tiltak;
 - å dekke behovene til husdyrnomader og bønder, både individuelt og kollektivt, innenfor rammen av nasjonal lovgivning, for ikke-diskriminerende tilgang til genetisk materiale, informasjon, teknologi, økonomiske ressurser,

forskningsresultater, markedssystemer og naturressurser, for at de kan fortsette å forvalte og forbedre husdyr genetiske ressurser og ha utbytte av økonomisk utvikling;

- å fremme agroøkosystem-tilnærminger for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyr genetiske ressurser;
 - å bistå land og institusjoner som er ansvarlige for forvaltning av husdyr genetiske ressurser til å etablere, implementere og regelmessig gjennomgå nasjonale prioriteringer for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyr genetiske ressurser;
 - å styrke nasjonale programmer og fremme institusjonell kapasitet – spesielt i utviklingsland og land med overgangsøkonomi – og utvikle relevante regionale og internasjonale programmer. Slike programmer bør omfatte utdanning, forskning og opplæring som er nødvendig for karakterisering, kartlegging, overvåking, bevaring, utvikling og bærekraftig bruk av husdyr genetiske ressurser;
 - å fremme aktiviteter rettet mot styrking av allmennhetens bevissthet og gjøre berørte myndigheter og internasjonale organisasjoner oppmerksomme på behovet for bærekraftig bruk og bevaring av husdyr genetiske ressurser.
- 16 *Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressurser* er basert på forutsetningen om at landene er fundamentalt avhengig av hverandre i forhold til husdyr genetiske ressurser for mat og landbruk, og at betydelig internasjonalt samarbeid er nødvendig. I denne sammenhengen har *Den globale handlingsplanen for husdyr genetiske ressurser* blitt utviklet på grunnlag av følgende parametre og forhold:
- Et mangfold av husdyr genetiske ressurser vil sikre husdyrsektorens evne til å tilpasse seg endringer i markedskrav og miljøforhold, inkludert klimaendringer og nye sykdommer. Bønder og husdyrnomader trenger husdyr raser som dekker lokale behov og skaper arbeidsplasser i bygdesamfunn. Husdyr rasene må også være tilpassningsdyktige i forhold til ulike biotiske og abiotiske faktorer, inkludert ekstreme klimaforhold, førtilgang, parasitter og andre sykdomsfaktorer. Husdyr er også en direkte matkilde ved avlingssvikt.
 - På grunn av gjensidig avhengighet, reduserer bevaring av et variert spekter av husdyr genetiske ressurser i land over hele verden risikoer på global basis og styrker global matsikkerhet.
 - Grunnleggende karakterisering og kartlegging av husdyr genetiske ressurser, og rutineovervåking av populasjoners variasjon, er grunnleggende for avlsfremmende strategier og -programmer, for bevaringsprogrammer og for beredskapsplaner for å verne verdifulle, truede ressurser.
 - Husdyrmerking og husdyrkontroll er vesentlig for fortsatt forbedring av husdyr genetiske ressurser. Offentlige og private husdyravlere, avlsorganisasjoner og markedskrav spiller en avgjørende rolle i denne bestrebelsen. I mange land har hittil lite blitt gjort i dette henseendet, bortsett fra for noen enkelte raser.
 - Bevaring og bærekraftig bruk av husdyr genetiske ressurser krever en tverrfaglig tilnæringsmåte hvor både *in situ* og *ex situ* bevaringsarbeid inngår. På grunn av dagens raske erosjon av husdyr genetiske ressurser er det økende forståelse for at virkningsfulle og kostnadseffektive *ex situ* bevaringsstrategier må komme på plass i nær framtid for å supplere *in situ* bevaringen.

En helhetlig tilnærming til planlegging av bevarings- og utnyttelsesstrategier må søke strategiske prioriteringer på gårds-, lokalsamfunns-, avlsorganisasjons-, nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå for å oppnå maksimal effekt og være bærekraftig.

- Husdyrnomader, bønder og husdyravlere, både individuelt og kollektivt, og lokalsamfunn og urbefolkninger spiller en kritisk rolle for *in situ* bevaring og utvikling av husdyrgenetiske ressurser. Det er viktig å forstå og støtte deres roller bedre i forhold til raske økonomiske og sosiale endringer, slik at de kan ha en effektiv funksjon i *in situ* forvaltning og få rettferdig og likeverdig andel i de goder som oppstår ved bruken av disse ressursene. En rekke aktører kan bistå husdyrbrukere og deres lokalsamfunn i å spille denne rollen: Forskere, veiledningstjenesten, det private næringslivet, ikke-statlige organisasjoner og lokale samvirkeforetak.
- Mange husdyrraser utfører viktige økosystemtjenester i bestemte landskap, framfor alt i beitede økosystemer, noe som ofte er en sterk drivkraft for å bevare rasene *in situ*. Slike produktive koblinger mellom raser og landskap må opprettholdes og forvaltes bedre ved hjelp av hensiktsmessig arealbrukspolitikk og strategier. Ville slektninger av domestiserte dyrearter og forvillede raser må også vernes.
- Effektiv forvaltning av husdyrgenetiske ressurser på alle nivåer er avhengig av at alle relevante aktører inkluderes og er villige til å delta. Dette krever hensiktsmessige deltakende prosesser som sikrer at interessene til de ulike aktørene blir respektert og balansert.

DEL II

Strategiske prioriteringer for handling

- De strategiske prioriteringene for handling inneholder følgende fire satsingsområder:
 - Satsingsområde 1: beskrive, kartlegge og overvåke trender og tilhørende risiko**
Tiltakene gir en konsistent, effektiv og målrettet tilnærming til karakterisering av husdyrgenetiske ressurser, og til gjennomgang av trender i og risiko for husdyrgenetiske ressurser.
 - Satsingsområde 2: bærekraftig bruk og utvikling**
Tiltakene skal sikre bærekraftige husdyrproduksjonssystemer, med fokus på mat-sikkerhet og bygdeutvikling.
 - Satsingsområde 3: bevaring**
Tiltakene fokuserer på nødvendige skritt for å bevare genetisk mangfold og integritet, til gagn for nåværende og kommende generasjoner.
 - Satsingsområde 4: politikk, institusjoner og kapasitetsbygging**
Tiltakene tar direkte tak i sentrale spørsmål vedrørende praktisk implementering, gjennom en enhetlig og synergetisk utvikling av nødvendige institusjoner og kapasiteter.
- Den relative prioriteringen eller betydningen av hvert satsingsområde og tilhørende tiltak kan variere betydelig mellom land og regioner. Den relative vekten som tildeles vil være avhengig av ressursene selv (arter og raser), involverte produksjonssystemer og miljøer, nåværende forvaltningskapasitet og program under utvikling for forvaltningen av husdyrgenetiske ressurser.
- Presentasjonen av hvert satsingsområde følger en enhetlig struktur:
 - *Innledningen* beskriver behovene som er utformet på grunnlag av landsrapportene og annen informasjon som er generert i forberedelsesprosessen.
 - Den *langsiktige målsetningen* angir sluttresultatet som skal oppnås ved å gjennomføre de foreslåtte tiltakene. Ved implementering av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*, kan målbare og tidsbestemte mål bli utviklet for å gjøre det lettere for det internasjonale samfunnet å bedømme framdrift og suksess.
- Hvert satsingsområde inneholder et sett strategiske prioriteringer. For hver strategisk prioritering:
 - Er *bakgrunnen* basert på resultatene av forberedelsesprosessen, og sammenfatter begrunnelsen for hvorfor dette er en prioritering.
 - Foreslår de enkelte *tiltakene* logiske skritt for å oppnå ønskede resultater eller forbedringer av dagens forhold.
- Det vil være opplagt at noen av *tiltakene* vil måtte involvere bestemte institusjoner eller støttespillere. Disse blir ikke alltid nevnt ved navn i teksten, men manglende omtale av slike nøkkelpartnere betyr ikke at de er ekskludert.

Satsingsområde 1

Beskrive, kartlegge og overvåke trender og tilhørende risiko

Innledning

- 22 Status for beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko for husdyrgenetiske ressurser varierer betydelig fra land til land. Noen land har ingen data- og informasjonssystemer for husdyrgenetiske ressurser, og andre har systemer som krever betydelige forbedringer. Dette kompliserer og hindrer global overvåking av trender og tilhørende risiko for disse ressursene.
- 23 Forståelse for mangfoldet, fordelingen, baseegenskapene, den relative ytelsen og nåværende status for hvert lands husdyrgenetiske ressurser er vesentlig for deres effektive og bærekraftige bruk, utvikling og bevaring. Komplette nasjonale registre, støttet av periodisk overvåking av trender og tilhørende risiko, er en grunnleggende forutsetning for effektiv forvaltning av husdyrgenetiske ressurser. Uten slik informasjon kan noen rasepopulasjoner og deres unike egenskaper muligens bli betydelig redusert, eller gå tapt, før deres verdi er blitt erkjent og bevaringstiltak innført.
- 24 En god forståelse for raseegenskaper er nødvendig for beslutningstakere i utviklings- og avlsprogram for husdyr. Informasjon fra kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko er nødvendig for å kunne bestemme bevaringsaktiviteter, og resultatene fra karakterisering hjelper bønder å bestemme hvilken rase de skal bruke under rådende produksjonsforhold. Komparativ analyse av ytelsen til stedegne og eksotiske raser – med hensyn til både produksjons- og funksjonelle egenskaper – er nødvendig som grunnlag for strategisk planlegging. Ved fravær av en slik analyse, kan utviklingen av stedegne raser bli tilsidesatt til fordel for innføring av eksotisk genmateriale, eller kritikkløs kryssing som fører til erosjon av stedegne raser.
- 25 En betydelig utfordring i arbeidet med å fullføre et globalt register av husdyraser stammer fra det faktum at de fleste populasjonene ikke samsvarer med forestillingen om stambokførte raser og er ikke rene raser med identifiserbare og stabile egenskaper, men er resultat av flere kryssninger med ulike opphav. Mer forskning er nødvendig for å kunne vurdere de beste tilnærminger til håndtering av slike blandete, ubestemmelige populasjoner i husdyrregistrene.
- 26 Det er et klart behov for interoperative data- og informasjonssystemer, standarder og protokoller for å lette deling av data og informasjon om rasenes status mellom land og regioner. Dette er nødvendig for global rasjonalisering av rasestatus, og for å bidra til fastsettelse av bevaringsprioriteringer utover det nasjonale nivået. I mange regioner blir felles utvikling av transnasjonale raser hemmet av manglende data og informasjon om rasestatus, eller av hindringer i effektiv deling av data og informasjon innen og mellom land.

Langsiktig målsetning

En forbedret forståelse for status, trender og tilhørende risiko, og bedre beskrivelse av alle aspekter og komponenter av husdyrgenetiske ressurser for å kunne legge til rette for og muliggjøre vedtak som fremmer bærekraftig bruk, utvikling og bevaring.

Strategisk prioritering 1 Kartlegge og beskrive husdyrgenetiske ressurser, overvåke trender og tilhørende risiko, og etablere nasjonale systemer for tidlig varsling og respons

Bakgrunn

Genetisk erosjon er både et nasjonalt og et internasjonalt anliggende, og en rekke husdyraser er truet av utryddelse. *Statusrapporten om verdens husdyrgenetiske ressurser* gir den første globale oversikten over mangfold, status og trender til husdyrgenetiske ressurser, og kapasiteten til å forvalte disse ressursene på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Nasjonale data- og informasjonssystemer for husdyrgenetiske ressurser er ofte underutviklet.

Kartlegging, overvåking av trender og tilhørende risiko, og karakterisering bør styrkes og opprettholdes for å bidra i bestemmelsen av bevaringsprioriteringer og strategiske avlsprogram. I noen tilfeller – som ved bevæpnede konflikter, epidemier, tørke og andre miljøkriser – kan truslene mot husdyrgenetiske ressurser komme plutselig og kreve veldig rask reaksjonstid. Nasjonal risikoovervåking vil bidra betydelig ved etablering av tidlige varslingsystemer og responsmekanismer på nasjonale, regionale og globalt nivå.

Tiltak

- 1 Gjennomføre eller fullføre registreringer av husdyrgenetiske ressursers lokalisering, populasjonsstatus, trender og egenskaper.
- 2 Utvide beskrivelsen og overvåkingen av trender og risiko knyttet til husdyrgenetiske ressurser.
- 3 Oppmuntre til etablering av institusjonelt ansvar og infrastruktur for å kunne overvåke trender i husdyrgenetiske ressurser (for eksempel populasjonsstørrelse og genetisk variasjon), inkludert identifisering og kontroll- og slektskapsregistreringssystemer.
- 4 Fremme aktiv deltakelse ved beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko som bidrar til samarbeid mellom alle aktører, inkludert husdyrbrukere og forskere.
- 5 Samarbeide om internasjonal overvåking av trender og tilhørende risiko, kartlegging og karakterisering i land som deler transnasjonale raser og som har liknende produksjonssystemer.
- 6 Styrke globale og regionale informasjonssystemer og nettverk for kartlegging, overvåking og karakterisering. Blant annet bør Informasjonssystemet for husdyrmangfold (Domestic Animal Diversity Informasjon System, DAD-IS) og Den globale databanken for husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk styrkes for å skaffe, evaluere og sammenfatte informasjon fra nasjonale databaser og overvåkingssystemer, og for å spre denne informasjonen med fokus på farer og behov.
- 7 Etablere eller styrke eksisterende systemer for tidlig varsling og respons for truede raser gjennom videreutvikling av nasjonale, regionale og globale mekanismer for risikoovervåking, og ved inkludering av kriterier for tidligvarsling i eksisterende databaser.

Strategisk prioritering 2 Utvikle internasjonale fagstandarder og protokoller for beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko

Bakgrunn

Data må kunne sammenlignes på tvers av landegrensene for å kunne overvåke trender i og risiko for husdyrgenetiske ressurser på regionalt og globalt nivå, særlig for transnasjonale populasjoner, og for å fastsette og revidere bevaringsprioriteringer, samt for å identifisere sentrale genetiske ressurser for strategisk avl av slike populasjoner. Dette krever utvikling og bruk av standardiserte metoder og protokoller for beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko. Dette vil legge til rette for koordinert nasjonal rapportering i relevante internasjonale fora. Det er også nødvendig å samarbeide om forskning på karakterisering, fremme koordinering av eksisterende forskning, og forbedre spredning av resultatene av karakteriseringsstudiene. Utvikling av internasjonale standarder for beskrivelse, kartlegging og overvåking av husdyrgenetiske ressurser bør ta hensyn til eksisterende relevante prosesser.

Tiltak

- 1 Utvikle enighet om et felles sett av minstekriterier og indikatorer for husdyrgenetisk mangfold, inkludert verktøy for vurdering av status for truethet, og metoder til vurdering av miljømessige, sosioøkonomiske og kulturelle faktorer vedrørende forvaltning av husdyrgenetiske ressurser.
- 2 Utvikle fagstandarder og protokoller for fenotypisk og molekylær karakterisering, inkludert metoder for vurdering av kvantitative og kvalitative produksjonsegenskaper, næringsutnyttelse, funksjonelle egenskaper og økonomisk verdsetting. Dette gjør det mulig å vurdere rasenes relative ytelse i forskjellige produksjonsmiljø.
- 3 Utvikle protokoller for deltagende overvåking av trender og tilhørende risiko, og karakterisering av stedegne raser som blir forvaltet av urbefolkninger og lokalsamfunn samt husdyrbønder.
- 4 Styrke forskning og utvikling av metoder for karakterisering, evaluering, verdsetting og sammenligning av raser. Utvikle protokoller for informasjonssystemer som fungerer på tvers av landegrensene.

Satsingsområde 2

Bærekraftig bruk og utvikling

Innledning

Utfordringen med å oppnå matsikkerhet og bærekraftig utvikling for alle er større nå enn noensinne. Mer effektiv bruk av tilgjengelige ressurser, sammen med hensiktsmessig teknologi og forbedret styring, gir mange muligheter for å øke produksjonen og forbedre produsentenes inntekt, samtidig som man unngår utarming av naturressurser (inkludert genetiske ressurser) og reduserer avfall og miljøforurensing.

- 28 I de fleste utviklede land, samt i noen utviklingsland, har det vært veldig rask framgang i utvikling av avls- og produksjonsmetoder for viktige matproduserende husdyrarter og -raser i løpet av de siste 50 år. Intensiv seleksjon og forbedringer av husdyrholdet har gitt økt kjøtt-, melk- eller eggproduksjon i driftssystemer der tilstrekkelige mengder fôr av høy kvalitet og andre innsatsmidler gis til spesialiserte raser, og der stressfaktorer i produksjonen (som ugunstig klima og sykdom) blir redusert ved investering av kapital. Den store framgangen – med gjennomsnittlig to prosent produksjonsøkning pr år – er en sterk indikator for de husdyrgenetiske ressursenes potensiale til videre å bidra til matsikkerhet og bygdeutvikling. Dagens utvikling fokuserer derimot hovedsakelig på kortsiktig produksjon, uten strategisk vurdering av langsiktige følger og bivirkninger. Indirekte miljøeffekter av intensive produksjonssystemer og reduksjon av genetisk variasjon både innen og mellom raser blir ofte ignorert.
- 29 I mange tilfeller har utviklingsland, som står overfor det altoverskyggende behovet for å skaffe mat til sine innbyggere, styrt investeringer og politikk mot intensive produksjonssystemer (med høy input av eksterne innsatsmidler) med bruk av eksotiske raser, istedenfor å etablere langsiktige program for avlsframgang hos stedegne raser. Bruk av eksotiske raser er berettiget under egnede driftsforhold i intensive produksjonssystemer, særlig i nærheten av tettbefolkede områder der etterspørselen etter husdyrprodukter øker og tilgangen på innsatsmidler og tjenester kan opprettholdes. På landsbygdene derimot, har bønder og husdyrbrukere ofte problemer med å skaffe til veie tilleggsfôr og andre innsatsmidler som eksotiske raser krever. I tillegg har innførte raser ofte ikke forplantet seg i eller blitt tilpasset lokalmiljøet på samme måte som de stedegne rasene. Økt oppmerksomhet må derfor rettes på bærekraftig bruk og utvikling av stedegne raser i driftssystemer basert på et lavt og middels nivå av eksterne innsatsfaktorer. En må se nøye på muligheten for å opprettholde eller utvikle driftssystemer i marginale miljøer, basert på kombinasjonsraser.
- 30 Investering i utvikling av stedegne husdyrraser vil være til nytte for småskala, ressursfattige husdyrnomader og bønder, og vil ofte bidra til bærekraftig utvikling av de fattigste områdene i et land. Imidlertid er mangelen på nasjonale strategier, program og institusjonell infrastruktur for å legge til rette for genetiske og driftsmessige forbedringsprogram i driftssystemer med et lavt nivå av eksterne innsatsfaktorer, en vesentlig hindring for videre utvikling av stedegne raser. I mange utviklingsland finnes ikke bondeorganisasjoner og avlsforeninger, og husdyrnomadenes og bøndenes kunnskap om moderne avlsmetoder er ofte mangelfull. Det trengs nasjonale institusjoner og forskningsutstyr for at husdyrhold og dyrehelsetjenester, utstyr og metoder skal være tilgjengelige for alle husdyrbrukere og samtidig oppmuntre private aktører til å delta.

Langsiktig målsetning

Økt bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser i alle relevante produksjonssystemer, som et nøkkelbidrag for å oppnå bærekraftig utvikling, fattigdomsutryddelse og tilpasning til konsekvensene av klimaendring.

Strategisk prioritering 3 Etablere og styrke nasjonale føringer for bærekraftig bruk**Bakgrunn**

De fleste land mangler en helhetlig politikk for å støtte bevaring og utvikling av husdyrgenetiske ressurser som befinner seg innenfor sine territorier. Politikken for bærekraftig bruk bør balansere mål om matsikkerhet og økonomisk utvikling med langsiktige bærekraftige og tilpasningsrettede mål. I tillegg krever miljømessige og sosioøkonomiske endringer, inkludert demografiske endringer, klimaendringer og forørkning, adaptive mellom- og langsiktige politiske føringer og strategier for forvaltning av husdyrgenetiske ressurser. Denne politikken bør også ta hensyn til husdyrbønders, profesjonelle husdyravleres og andre aktørers bidrag til husdyrgenetisk mangfold, respektere aktørenes interesser, rettigheter og forpliktelser, og ta hensyn til utveksling, tilgang og rettferdig og likeverdig fordeling av godene fra husdyrgenetiske ressurser.

Politikken for bærekraftig bruk bør også omfatte hensyn til bred genetisk variasjon mellom og innen rase, som er essensiell for nåværende og framtidig husdyrproduksjon. Et perspektiv er å opprettholde et stort mangfold av raser innen kommersielle produksjonssystemer. Bærekraftig husdyrproduksjon bør kunne reagere på vekslende innenlandske og utenlandske markedskrav, der det er hensiktsmessig, når genotyper tilpasses produksjonssystemer. De fleste land streber etter å tilfredstille innenlandsk etterspørsel, mens andre også forsøker å generere eksportinntekter fra husdyrproduksjon. Det bør tas hensyn til disse målene når bærekraftige avlsprogram utvikles og evalueres. Fleksible avlsstrategier, inkludert seleksjon og kryssningsavl, bør utnyttes for å fremme bærekraftig utvikling og lønnsomhet av husdyrsektorer der det er hensiktsmessig. Avlsstrategiene må være tilpasningsdyktige for å kunne reagere på produksjonsmuligheter og -teknologi.

Tiltak

- 1 Gjennomgå eksisterende nasjonale politiske føringer for bærekraftig bruk for å vurdere virkningen på forvaltningen av husdyrgenetiske ressurser.
- 2 Ved behov, utvikle nasjonale politiske føringer som innarbeider de husdyrgenetiske ressursenes bidrag til bærekraftig bruk og som kan omfatte bestemmelse av strategiske mål for avl og bærekraftig bruk; gjennomføring av økonomisk og kulturell verdsetting av husdyrgenetiske ressurser; og utvikling av tilnærminger, inkludert mekanismer, for å fremme bred tilgang til og rettferdig og likeverdig fordeling av goder som oppstår ved bruken av husdyrgenetiske ressurser og tilhørende tradisjonell kunnskap.

Strategisk prioritering 4 Etablere nasjonale strategier og program for arts- og raseutvikling**Bakgrunn**

Det er påkrevet å utvikle og gjennomføre avlsstrategier og program for alle arter og raser for å møte landbruks- og gjetersamfunns, og markeders, overskuelige økonomiske behov. Avlsorganisasjoner og registreringssystemer er til stor nytte for å nå avlsmål og er avgjørende for organisert avlsarbeid, men mangler ofte. Avlsmål bør

evalueres med jevne mellomrom og ta hensyn til virkningen av seleksjon på genetisk variasjon.

Tiltak

- 1 Utvikle langsiktig planlegging og strategiske avlsprogram og vurdere en rekke elementer, inkludert: Arbeid for å forbedre underutnyttede raser, spesielt i driftssystemer basert på et lavt og middels nivå av eksterne innsatsfaktorer; gjennomgang av virkningen av eksotiske husdyrraser og utvikling av tiltak som gjør at produsenter kan realisere positive og forhindre negative virkninger; opplæring og teknisk støtte til avlsarbeid i husdyrnomade- og landbruksamfunn; og integrering av forbedrede driftsmetoder i utviklingsprogram for husdyrgenetiske ressurser. Mens planer og utviklede program vil være nasjonale, kan samarbeid med andre land være nødvendig i noen tilfeller.
- 2 Gjennomgå og revidere, når det synes hensiktsmessig, raseutviklingsprogram for å kunne møte overskuelige økonomiske og sosiale behov og markedskrav, under hensyn til vitenskapelige og teknologiske parametere. Informasjon om raser og produksjonssystemer kan gjøres tilgjengelig for forbrukere.
- 3 Etablere og utvikle organisasjonsstrukturer til avlsprogram, spesielt avlsforeninger og avlssystemer, inkludert registreringsystemer.
- 4 Innarbeide hensyn til virkningene av seleksjon på genetisk variasjon i avlsprogram og utvikle måter for å opprettholde ønsket variasjon.
- 5 Etablere eller styrke registreringsystemer for å overvåke endringer i egenskaper som ikke er knyttet til produksjon (for eksempel dyrehelse og -velferd) og tilpasse avlsmålene tilsvarende.
- 6 Oppmuntre utviklingen av sikkerhetslagre av frossen sæd og embryo fra dagens avlsprogram for å sikre genetisk variasjon.
- 7 Sørg for informasjon til bønder og husdyrbrukere for bidra til å legge til rette for tilgang til husdyrgenetiske ressurser fra forskjellige kilder.

Strategisk prioritering 5 Fremme agroøkosystem-tilnærminger til forvaltningen av husdyrgenetiske ressurser**Bakgrunn**

Agroøkosystemer er avhengige av menneskelig styring, kunnskapssystemer, kulturelle normer, verdier og tro, samt sosiale forhold og næringsstrategier. I noen produksjonssystemer, særlig hos urbefolkninger og i lokalsamfunn, foregår forvaltningen av husdyrgenetiske ressurser i nær sammenheng med kultivering av jordbruksvekster, beiter, skog og andre biologiske ressurser, og areal- og vannforvaltning i produktive landskap. Rask produksjonsintensivering blir drevet av en rekke faktorer. Mangelfull planlegging av intensiv husdyrproduksjon kan føre til negative miljøvirkninger, som jord- og vegetasjonsforringelse, vann- og marin forurensning, og ikke-bærekraftig bruk og omlegging av utmarksbeiter. Forvaltningsavgjørelser og politiske føringer for bærekraftig bruk av husdyrgenetiske ressurser bør derfor baseres på innsikt i menneskelige omgivelser og næringsveier, og arbeidet for å oppnå matsikkerhet og miljømålsetninger.

Tiltak

- 1 Gjennomgå miljømessige og sosioøkonomiske trender som kan kreve en mellomlang- og langsiktig revisjon av politikken for forvaltningen av husdyr-genetiske ressurser.
- 2 Integrere agroøkosystem-tilnæringer i nasjonal landbruks- og miljøpolitikk og programmer av relevans for husdyrgenetiske ressurser, der det er hensiktsmessig, særlig slike som retter seg mot husdyrnomader og bygdesamfunn med overvekt av småbrukere, og sårbare miljøer.
- 3 Etablere nettverk for å styrke samhandling blant hovedaktørene, vitenskapelige fagområder og involverte sektorer.

Strategisk prioritering 6 Gi støtte til stedegne og lokale produksjonssystemer og tilhørende kunnskapssystemer av betydning for vedlikehold og bærekraftig bruk av husdyrgenetiske ressurser

Bakgrunn

I tusenvis av år har mennesker domestisert, utviklet og holdt husdyrarter og –raser. Disse ressursene har utviklet seg sammen med sosial-, økonomisk og kulturell kunnskap og forvaltningspraksis. Det historiske bidraget fra urbefolkninger og lokalsamfunn til husdyrgenetisk mangfold og kunnskapssystemene som forvalter disse ressursene må anerkjennes og deres kontinuitet støttes. Tilpasningsdyktige strategier for forvaltning av husdyrgenetiske ressurser i disse samfunnene har fremdeles økonomisk, sosial og kulturell betydning, og er fortsatt svært relevante for matsikkerhet i mange selvbergingssamfunn på landsbygda, spesielt, men ikke utelukkende, i tørre områder og fjellregioner. Støttetiltak for slike systemer bør ta hensyn til deres særegne økologiske, sosioøkonomiske og kulturelle egenskaper.

Tiltak

- 1 Gjennomgå verdi og betydning av stedegne og lokale produksjonssystemer, og identifisere trender og drivkrefter for endringer som kan påvirke det genetiske grunnlaget, og produksjonssystemenes robusthet og bærekraft.
- 2 Støtte stedegne og lokale husdyrsystemer av betydning for husdyrgenetiske ressurser, blant annet ved å fjerne faktorer som bidrar til genetisk erosjon. Støtten kan omfatte veterinær- og veiledningstjenester, mikrokreditt til kvinner på landsbygda, hensiktsmessig tilgang til naturressurser og til markedet, avklare rettigheter til jord, anerkjennelse av kulturell praksis og kulturverdier, og merverdi på deres nisjeprodukter.
- 3 Fremme og muliggjøre relevant utveksling, samhandling og dialog mellom urbefolkninger og bygdesamfunn og forskere og myndigheter og andre aktører, for å integrere tradisjonell kunnskap med vitenskapelige tilnæringer.
- 4 Fremme utvikling av nisjemarkeder for produkter basert på stedegne og lokale arter og raser, og styrke prosessene som gir merverdi til deres primærprodukter.

Satsingsområde 3

Bevaring

Innledning

- 31 Erosjon av husdyrgenetiske ressurser er en langsiktig trussel mot sikring av matsikkerhet og bygdeutvikling. Ifø lge Statusrapporten om verdens husdyr-genetiske ressurser er 20 prosent av alle rapporterte raser truet av utryddelse; dog er populasjonsstatus for mange raser fremdeles ukjent og problemet kan derfor være undervurdert. De fleste utviklingsland og noen utviklede land har pr i dag ingen bevaringsstrategier eller -politikk for husdyrgenetiske ressurser på plass. Uten strategisk planlagte inngrep, med bruk av både *in situ* og *ex situ* bevaring, vil genetisk erosjon fortsette og muligens akselerere.
- 32 De viktigste underliggende faktorene, som i noen tilfeller fører til tap av husdyr-genetiske ressurser, er:
 - Fokus på noen få, høytytende raser;
 - Mangel på egnet politikk som fører til marginalisering av relevante aktører som for eksempel husdyrnomader, sosioøkonomiske endringer som omformer produksjonssystemer og levebrød, og (natur- og menneskeskapte) katastrofer; og
 - Forvandling av tradisjonelle systemer til systemer basert på eksterne innsatsmidler, ofte ved å bruke eksotiske husdyrgenetiske ressurser som fortrenger lokale raser. Kritikkløs kryssningsavl med eksotiske raser setter også den genetiske integriteten til lokale populasjoner raskt på spill.
- 33 Tap av lokale raser vil føre til kulturell forvitring og redusere samfunnens evne til å opprettholde kultur og livsgrunnlag. Strukturelle endringer i husdyrsektoren kan føre til en situasjon der de som tidligere har holdt en rase ikke lenger er i stand til fortsatt å opprettholde den: under slike omstendigheter må andre måter identifiseres for å bevare rasen, som del av verdensarven av husdyr-genetiske ressurser.
- 34 Tap av husdyrgenetiske ressurser reduserer mulighetene for å utvikle bygde-økonomiene i noen land. Med tanke på domestiseringens lange historie og den derav følgende innlemmelse av husdyr i felleskapets kultur, kan tapet også ha negative sosiale og kulturelle virkninger. Utskifting av stedegne raser kan føre til tap av produkter og tjenester foretrukket av lokalbefolkningen, og bevaring av stedegne raser må derfor ses i den større sammenhengen av å opprettholde bygdesamfunn og deres eksisterende økonomiske grunnlag. I tillegg kan slike tap begrense framtidige utviklingsmuligheter basert på husdyrprodukter og -tjenester fra spesielle raser, som ellers kunne ha tilført betydelig økonomisk merverdi i det forbrukerkrav blir stadig mer varierte.
- 35 Tap av lokale raser kan ha negative miljøvirkninger i noen produksjonsmiljø, spesielt i tørre områder og fjellregioner. Mange landsrapporter viste til betydningen av lokale raser i landskapsskjøtsel, ved bekjempelse av gjengroing og i bærekraftige utmarksarbeid-økosystemer, som igjen forhindrer erosjon av annet biologisk mangfold.
- 36 Mange truede raser befinner seg i utviklingsland som har begrenset kapasitet og ressurser for utforming og gjennomføring av bevaringsprogram. Disse rasene har ofte enestående genetiske egenskaper som setter dem i stand til å overleve

i mange ulike produksjonsmiljø med voldsomme stressfaktorer, som for eksempel sykdom og tørke.

- 37 Egnede bevaringstiltak bør sørge for at bønder og forskere har tilgang til en mangfoldig genpool for videre avlsarbeid og forskning. Dette genetiske mangfoldet utgjør en vesentlig ressurs for å overkomme virkningene av klimaendring, skadedyrangrep, sykdomsutbrudd og nye og økende forbrukerkrav. Strategisk og veloverveid investering i bevaring av husdyrgenetiske ressurser har avgjørende betydning, og internasjonalt samarbeid er absolutt nødvendig for å stanse den alvorlige erosjonen av disse ressursene.
- 38 I de fleste utviklingsland er *in situ* bevaring den foretrukne tilnærming. Fordelen ved *in situ* bevaring er at den muliggjør fortsatt koevolusjon av de genetiske ressursene innen det aktuelle miljøet. *Ex situ* bevaringstiltak utfyller *in situ* tilnærmingen og disse bør brukes sammen der det er hensiktsmessig. Kapasiteten for *ex situ* bevaring varierer betydelig fra land til land, men *ex situ* bevaringsarbeid for husdyrgenetiske ressurser ligger som regel langt etter tilsvarende innsats for plantegenetiske ressurser. Lagring av genetisk materiale for avlsformål er vanlig for noen kommersielle raser, men ikke innen alle arter. For lokale raser har det imidlertid ikke vært tilfredsstillende innsamling og lagring av husdyrgenetisk materiale. I slike tilfeller er det viktig å støtte planlagt og målrettet innsamling av husdyrgenetiske ressurser og utvide *ex situ* bevaringsaktiviteter.
- 39 Krisesituasjoner for husdyr kan ha ulike årsaker, som sykdom, naturkatastrofer, bevæpnet konflikt og økonomisk krise. Landenes beredskap i forhold til slike kriser varierer betydelig. Mangel på tidlige varslingsystemer og økonomiske ressurser er de største begrensningene når det gjelder å etablere effektive og pålitelige overvåkings- og beredskapsmekanismer, og til å hjelpe bønder og husdyrbrukere å gjenopprette landbruksdriften etter katastrofer.

Langsiktig målsetning

Sikre mangfold og integritet av det genetiske grunnlaget til husdyrgenetiske ressurser ved forbedret gjennomføring og harmonisering av tiltak for bevaring av disse ressursene, både *in situ* og *ex situ*, blant annet i forbindelse med kriser og katastrofer.

Strategisk prioritering 7 Etablere nasjonal bevaringspolitikk

Bakgrunn

Stater har et ansvar for å bevare sine husdyrgenetiske ressurser; de fleste land mangler derimot en omfattende politikk. En slik politikk bør sikre bevaring av husdyrgenetiske ressurser som har direkte verdi for menneskelig bruk, inkludert produksjon, økologiske, sosiale og kulturelle verdier, samt opsjonsverdi for framtidig bruk og tilpasning. Ved etablering av prioriteringer i bevaringsarbeidet, bør det tas hensyn til produksjons- og funksjonelle egenskaper, og nasjonal kapasitet. Kreftene som driver erosjon av husdyrgenetiske ressurser er sammensatte, og prosessen kan ikke stanses med én enkel løsning. En kombinasjon av *in situ* og *ex situ* bevaringstiltak er nødvendig.

Tiltak

- 1 Fastsette og jevnlig gjennomgå prioriteringer og mål i bevaringsarbeidet.
- 2 Gjennomgå faktorer som fører til erosjon av husdyrgenetiske ressurser og utarbeide egnet politisk respons. Etablere eller styrke informasjonssystemer om aktiviteter knyttet til husdyravl og om ulike genbanker, siden de påvirker

husdyrgenetisk mangfold, for å sette husdyravlere og land i stand til å gjøre hensiktsmessige valg i sine forbedringsprogram.

- 3 Etablere institusjonelle strukturer og føringer, der det er hensiktsmessig, blant annet spesielle tiltak for å bevare raser truet av utryddelse, og for å hindre raser fra å bli truet. En kombinasjon av *in situ* og *ex situ* tiltak er nødvendig.
- 4 Skaffe og katalysere insitamenter til produsenter og forbrukere for å støtte bevaring av truede, etter det enkelte lands vurdering, husdyrgenetiske ressurser, forutsatt at slike stimulerings tiltak er i samsvar med gjeldende internasjonale avtaler.

Strategisk prioritering 8 Etablere eller styrke *in situ* bevaringsprogram

Bakgrunn

In situ bevaringstiltak omfatter bruk og tilpasset forvaltning av husdyrgenetiske ressurser i produktive landskap. *In situ* tiltak legger til rette for fortsatt koevolusjon i varierte miljø, og unngår genetisk stagnasjon. *In situ* bevaringstiltak bør fortrinnsvis baseres på agroøkosystem-tilnærming, og bør ideelt sett etableres ved økonomisk lønnsomt og sosialt nyttig bruk. Dette kan i noen tilfeller bare oppnås etter startinvesteringer i å etablere markeder og produktutvikling. Der dette ikke er mulig, kan det være nødvendig å gi støtte til *in situ* bevaring av husdyrgenetiske ressurser.

Tiltak

- 1 Fastsette og jevnlig gjennomgå prioriteringer og mål i *in situ*-bevaringsarbeidet.
- 2 Oppmuntre utvikling og gjennomføring av nasjonale og regionale *in situ* bevaringsprogram for truede raser og populasjoner. Dette kan omfatte støtte, enten direkte til de som avler truede raser eller til tiltak for å støtte landbrukssystemer som drives på arealer som er viktig for truede raser, eller hjelpe fram raseforeninger, bevaringsorganisasjoner med forankring i lokalsamfunn, frivillige organisasjoner og andre aktører, til å delta i bevaringsarbeid under forutsetning av at slik støtte eller slike tiltak er i samsvar med gjeldende internasjonale avtaler.
- 3 Fremme politikk og virkemidler for å oppnå bærekraftig bruk av et mangfold av lokale raser gjennom *in situ* bevaring, uten behov for offentlig støtte eller tilleggsmidler.

Strategisk prioritering 9 Etablere eller styrke *ex situ* bevaringsprogram

Bakgrunn

Ex situ bevaringstiltak sikrer husdyrgenetiske ressurser mot tap i felten, enten ved erosjon eller som følge av krisesituasjoner. *Ex situ* og *in situ* tiltak utfyller hverandre og bør være koblet, der det er hensiktsmessig. *Ex situ* samlinger kan også spille en aktiv rolle i strategiske avlsprogram.

Tiltak

- 1 Fastsette og jevnlig gjennomgå prioriteringer og mål i *ex situ*-bevaringsarbeidet.

- 2 Etablere eller styrke nasjonale og regionale anlegg for *ex situ* bevaring, spesielt til kryokonservering. Støtte arbeidet til land innenfor en region som har valgt å etablere et regionalt anlegg.
- 3 Etablere prosedyrer for å legge til rette for bruk av genetisk materiale som er lagret i *ex situ* genbanker med rettferdige og likeverdige ordninger for lagring, tilgang og bruk av husdyrgenetiske ressurser.
- 4 Utvikle og gjennomføre tiltak for å sikre *ex situ*-samlinger mot tap av genetisk variasjon som følge av sykdomsutbrudd og andre trusler, særlig ved å etablere sikkerhetskopier av *ex situ*-samlinger.
- 5 Identifisere og fylle mangler i *ex situ*-samlinger.
- 6 Utvikle prosedyrer for etterfylling av genetisk materiale som er tatt fra genbanker ved systematisk å utvikle koblinger til levende populasjoner eller etablere *in vivo* populasjoner av truede raser på *ex situ* steder, som for eksempel zoologiske hager og parker.

Strategisk prioritering 10 Utvikle og implementere regionale og globale langsiktige bevaringsstrategier

Bakgrunn

Det finnes et betydelig antall regionale og interkontinentale transnasjonale raser. Samarbeid om *in situ* bevaring er ønskelig for regionale transnasjonale raser og for husdyrpopulasjoner i nomadesamfunn som krysser landegrensene. For å sikre størst mulig effektivitet og kostnadsbesparende gjennomføring av *ex situ* bevaringstiltak, kan regionale og globale strategier og anlegg bli foretrukket framfor duplisering av nasjonale bestrebelser, under forutsetning av at prosedyrer utvikles for at landene deler anlegg og utstyr og at bevaringspolitikken forblir en del av nasjonal suverenitet, og at slike tiltak er i samsvar med gjeldende internasjonale avtaler. På mellomlang og lang sikt, og med tanke på sannsynlige miljømessige og sosioøkonomiske endringer samt katastrofer og kriser, vil internasjonal gjensidig avhengighet når det gjelder husdyrgenetiske ressurser trolig øke. Dette er enda en grunn for det internasjonale samfunnet til å samarbeide om bevaringstiltak for lokale, regionale og interkontinentale transnasjonale raser, med rettferdige og likeverdige ordninger for lagring, tilgang og bruk av husdyrgenetiske ressurser. Regionalt og globalt samarbeid bør være basert på nasjonale bestrebelser, men ikke erstatte dem.

Tiltak

- 1 Bistå land med å utvikle og gjennomføre bevaringsplaner for raser og populasjoner, spesielt transnasjonale raser og populasjoner, der man kombinerer *in situ* og *ex situ* tiltak.
- 2 Etablere integrerte støtteordninger for å beskytte truede raser og populasjoner mot kriser eller andre katastrofescenarier, og for å kunne fornye besetninger etter kriser, i samsvar med nasjonal politikk.
- 3 Etablere regionale og globale nettverk av husdyrgenbanker og harmonisere tilnærminger til bevaring i genbanker og forenkling av utveksling.
- 4 Legge til rette for etablering av kjernesamlinger av husdyrgenetisk mangfold, på hensiktsmessig regionalt eller artsnivå.

Strategisk prioritering 11 Utvikle tilnærminger og fagstandarder for bevaring

Bakgrunn

In situ og *ex situ* bevaringsmetoder for husdyrgenetiske ressurser er fremdeles under utvikling. Særlig når det gjelder *ex situ* bevaring er det et betydelig behov for standardiserte metoder og teknologier.

Tiltak

- 1 Utføre forskning, inkludert deltakende forskning, for å utvikle *in situ* og *ex situ* metoder og teknologier, inkludert avl for bevaring. Utarbeide standardiserte metoder og retningslinjer for deres bruk, der det er nødvendig.
- 2 Dokumentere og formidle kunnskap, teknologier og velfungerende praktiske erfaringer.
- 3 Fremme bruk av egnede genetiske indikatorer som supplement til fenotypisk karakterisering som grunnlag for å ta beslutninger om bevaring av husdyrgenetiske ressurser.
- 4 Gjennomgå virkningen av dyrehelsestandarder på bevaringen av og spesielt tilgjengeligheten til, husdyrgenetiske ressurser.

Satsingsområde 4

Politikk, institusjoner og kompetansebygging

Innledning

- 40 I mange tilfeller er nasjonal politikk og regulerende rammeverk for husdyr-genetiske ressurser fortsatt ufullstendig og ineffektiv. Utvikling av politiske og rettslige rammer er nødvendig for å kunne påvirke dynamikken som former sektoren og kunne takle nye, stadig mer innviklede spørsmål, som blant annet økende fokus på forbrukerne, matsikkerhet og -standarder, beredskap ved sykdom (dyresykdommer og zoonoser), human behandling av dyr, stadig mer sofistikert bioteknologi, samt evaluering og reduksjon av miljøeffekter fra husdyrhold. Et annet område som må utvikles er rammer for utveksling av husdyr-genetiske ressurser mellom land. Utvikling av politikk bør ta hensyn til den økende betydning av immaterielle rettigheter i sektoren, og behovet for å sikre rimelig og rettferdig utbyttefordeling, rettighetene til urbefolknings- og lokal-samfunn, spesielt husdyrnomader, og betydningen av deres kunnskapssystemer.
- 41 I utviklingsland driver et økende behov for husdyrproduksjon fram raske struk-turendringer i husdyrsektoren. Mangel på fornuftig styring, som blant annet omfatter areal- og fysisk planlegging i forbindelse med byutvidelse til tidligere jordbruksområder, vil føre til betydelig risiko for menneskelig helse og produk-sjonens bærekraft. Sosial- og økonomisk politikk må sikte mot å sikre rettfer-dighet for bygdebefolkningen i endringsprosessen, slik at den får mulighet til å bygge opp, på en bærekraftig måte, produksjonskapasiteten for å kunne levere stadig mer og bedre varer og tjenester til voksende nasjonaløkonomier, og møte økende etterspørsel fra forbrukerne. I en tid med raske endringer og økende privatisering, må nasjonal planlegging også sikre langsiktig tilgang på fellesgoder som folkehelse, biologisk mangfold, ren luft og godt vann. Det er ikke til å unngå at det blir kompromisser mellom ulike nasjonale politiske målsetnin-ger. Forvaltning av husdyrgenetiske ressurser må avveies mot de andre målene, og det er behov for kort- og langsiktig politikk for sektoren innenfor den bredere rammen av sektorovergripende planlegging.
- 42 Spesielt i utviklingsland er mangel på faglært personale – både når det gjelder antall og ferdigheter for å ta fatt på forvaltning av husdyrgenetiske ressurser i en tid med raske sosiale og økonomiske endringer – et stort hinder for utvikling og gjennomføring av politikk, strategier, program og prosjekter til forvaltning av husdyrgenetiske ressurser. Utdanning og praktisk opplæring er nødvendig for å bygge bærekraftig kompetanse på alle satsingsområdene.
- 43 Forskning på nasjonalt og internasjonalt nivå om alle aspekter ved forvaltnin-gen av husdyrgenetiske ressurser må styrkes. Rollen til National Agricultural Research Systems (NARS) og støtten fra CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research) er av grunnleggende betydning i denne sammenhengen.
- 44 Det vil kreve utvikling av en sterk og mangfoldig kunnskapsbasis for å møte disse betydelige utfordringene. Spesielt i mange utviklingsland er mangel på men-neskelig kompetanse og økonomiske ressurser et vesentlig hinder for utvikling av nødvendige institusjoner, og for planlegging og gjennomføring av en stra-tegisk tilnærming til bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser. Av den grunn, og for å oppnå bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av sine husdyrgenetiske ressurser, vil mange land måtte vie spesiell oppmerksomhet til etablering og oppbygging av relevante institusjoner, til godkjenning og gjen-nomføring av hensiktsmessig politikk og effektive regulerende rammeverk, og til bygging av nødvendig menneskelige kompetanse.

- 45 Nasjonale knutepunkt for husdyrgenetiske ressurser – etablert i forbindelse med Den globale strategien for forvaltning av husdyrgenetiske ressurser – er institusjonelle nøkkelelementer for å kunne bygge og vedlikeholde nettverk til forvaltning av husdyrgenetiske ressurser. De fleste land har etablert et nasjo-nalt knutepunkt for husdyrgenetiske ressurser. Vesentlige begrensninger av menneskelige og økonomiske ressurser har vanskeliggjort deres etablering og truer fremdeles deres kontinuitet. Samarbeid mellom land er nødvendig for å etablere regionale knutepunkt og utvikle regionale nettverk.
- 46 Nettverk er viktig for å knytte sammen aktører og som støtte for institusjo-nell utvikling og kompetansebygging. I noen land med velutviklede nettverk trekker disse veksler på støtte fra aktive frivillige organisasjoner, for eksempel avlsorganisasjoner, som utformer, planlegger og gjennomfører program og handlingsplaner for husdyrgenetiske ressurser.
- 47 I tillegg til utvikling av nasjonal planleggingskompetanse, må den offent-lige bevisstheten om betydningen av husdyrgenetiske ressurser styrkes for å fremme investering i utvikling av nasjonale husdyrgenetiske ressurser. I mange tilfeller har husdyrutviklingen så langt fokusert på bruk av eksotiske raser istedenfor utvikling og bevaring av stede-gne raser. Forbrukere må forstå og støtte innsatsen rettet mot bevaring og bruk av stede-gne raser, istedenfor å være alt for avhengig av transnasjonale raser. I mange industriland bidrar andelen av høyverdige produkter som kan knyttes til spesielle raser til å opprettholde husdyrmangfoldet. Kulturell identitet i utviklingsland, ofte uttrykt som prefe-ranse for bestemte matvarer, kan være grunnlag for en økende bevissthet om verdien av rasemangfold, og sikre langsiktig økonomisk utvikling, blant annet for småbrukere og samfunn som for tiden er marginale.
- 48 Bevissthetsutvikling på internasjonalt nivå vil også være en nøkkelfaktor i mobilisering av offentlig støtte og internasjonalt samarbeid til gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.

Langsiktig målsetning

Etablere tverrgående politiske og juridiske rammer og høy institusjonell og men-neskelig kompetanse for å oppnå vellykket mellom- og langsiktig planlegging av utviklingen av husdyrsektoren og gjennomføring av nasjonale program for langsiktig og bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.

Strategisk prioritering 12 Etablere eller styrke nasjonale institusjoner, inkludert nasjonale knute-punkt, for planlegging og gjennomføring av genressursarbeid for husdyr for utvikling av husdyrsektoren

Bakgrunn

I husdyrsektoren oppstår stadig mer komplekse spørsmål som krever avveining mellom interessene til ulike aktører, og bevisst støtte til produksjon av fellesgoder, som ellers kan opphøre i en tid med raske og ukontrollerte endringer. Forbrukerhensyn, helse-aspekter og forvaltning av ny bioteknologi, samt fysisk- og arealplanlegging av husdyrproduksjon i forbindelse med tettstedsvekst og vernearealer, må integreres i nasjonal planlegging på en helhetlig måte.

Tiltak

- 1 Analysere nasjonal institusjonell kompetanse og kapasitet som kan bidra til en helhetlig planlegging av husdyrsektoren.

- 2 Etablere eller styrke fullfunksjonelle nasjonale knutepunkt for husdyrgenetiske ressurser.
- 3 Utvikle sterk koordinering mellom det nasjonale knutepunktet og aktørene involvert i husdyrgenetiske ressurser, som for eksempel avlsorganisasjoner, statlige organer, sivilsamfunnsorganisasjoner, nettverk og rådgivende komiteer.
- 4 Utvikle og anvende hensiktsmessige intervensjonsverktøy for nasjonale planleggere til utforming av framtidens husdyrsektor i samsvar med nasjonale prioriteringer, blant annet i forhold til utnyttelsen av husdyrgenetiske ressurser og miljøeffekter av husdyrproduksjonssystemer.
- 5 Fremme koordinering og synergier mellom ulike myndigheter med ansvar for ulike sider ved planlegging innen og mellom departementene, men også i forhold til andre aktører, og sikre deres deltagelse i prosessen.

Strategisk prioritering 13 Etablere eller styrke nasjonale utdannings- og forskningsfasiliteter

Bakgrunn

Forskning og utdanning på alle områder som er relevante for forvaltning av husdyrgenetiske ressurser må styrkes. Etablering, styrking og opprettholdelse av forsknings- og utdanningsinstitusjoner er nøkkelen til å bygge nasjonal kompetanse for planlegging og gjennomføring av prioriterte aktiviteter til beskrivelse, kartlegging og overvåking av risiko og trender; bærekraftig bruk og utvikling; og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.

Tiltak

- 1 Identifisere kort-, mellom- og langsiktige forsknings- og utdanningsbehov, og fremme dannelsen av relevante ekspertgrupper, nasjonalt eller ved internasjonal opplæring.
- 2 Evaluere nasjonal forsknings- og utdanningskompetanse på relevante områder, og fastsette opplæringsmål for å bygge det nasjonale kompetansegrunnlaget.
- 3 Etablere eller styrke, sammen med andre land, der det er hensiktsmessig, relevante forsknings-, opplærings- og veiledningsinstitusjoner, inkludert nasjonale og regionale landbruksforskningssystemer, for å støtte arbeidet med beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko, og til bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.
- 4 Evaluere nasjonale utdanningsbehov hos husdyrbrukere, med respekt for tradisjonell kunnskap og stedegen praksis.

Strategisk prioritering 14 Styrke nasjonal menneskelig kompetanse for beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko, for bærekraftig bruk og utvikling, og for bevaring

Bakgrunn

Mange land mangler tilstrekkelig menneskelig kompetanse for:

- systematisk beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko som grunnlag for politiske avgjørelser;

- strategisk planlegging, utvikling og gjennomføring av politikk og program for bærekraftig bruk og utvikling; og
- strategisk planlegging, utvikling og gjennomføring av politikk og program for *in situ* og *ex situ* bevaring av husdyrgenetiske ressurser.

Opplæring og utveksling av informasjon og erfaringer innen og mellom land og regioner vil være gunstig.

Tiltak

- 1 Etablere eller styrke program for opplæring og teknologioverføring, og informasjonssystemer for kartlegging, beskrivelse og overvåking av trender og tilhørende risiko; bærekraftig bruk og utvikling; og bevaring spesielt i utviklingsland og land med overgangsøkonomi.
- 2 Etablere eller styrke samarbeidsnettverk av forskere, avlere og bevaringsorganisasjoner, og andre offentlige, samfunns- og private aktører, innen og mellom land, til informasjons- og kunnskapsutveksling for bærekraftig bruk, avl og bevaring.

Etablere eller styrke organisasjoner, nettverk og initiativer for bærekraftig bruk, avl og bevaring som er forankret i lokalsamfunn.

Strategisk prioritering 15 Etablere eller styrke internasjonal informasjonsutveksling, forskning og utdanning

Bakgrunn

Etablerte internasjonale forsknings- og utdanningsinstitusjoner, inkludert de i CGIAR systemet, sørger for viktige fellesgoder gjennom forskning og kompetansebygging i tillegg til informasjonssystemer som er relevante for husdyrgenetiske ressurser. Gjennom sine fagprogram bidrar FAO også aktivt til dette arbeidet.

Tiltak

- 1 Etablere eller styrke internasjonal forskning og utdanning, spesielt for å bistå utviklingsland og land med overgangsøkonomi med å bruke og utvikle sine husdyrgenetiske ressurser bedre.
- 2 Fortsette å utvikle FAOs Informasjonssystem for husdyrmangfold (DAD-IS) som et globalt kommunikasjons- og oversiktsverktøy for husdyrgenetiske ressurser.
- 3 Utvikle verktøy for rapportering om status og trender av nasjonale husdyrgenetiske ressurser som også kan hjelpe myndigheter med tilsvarende rapportering i andre internasjonale fora, for å redusere den totale rapporteringsbyrden.
- 4 Etablere og styrke utvikling av nasjonale databaser for å muliggjøre informasjonsutveksling mellom land.

- Strategisk prioritering 16 Styrke internasjonalt samarbeid for å bygge opp kompetanse i utviklingsland og land med overgangsökonomi, for:**
- beskrivelse, kartlegging og overvåking av trender og tilhørende risiko;
 - bærekraftig bruk og utvikling; og
 - bevaring av husdyrgenetiske ressurser

Bakgrunn

Det finnes betydelige nasjonale forskjeller innen og mellom regioner når det gjelder menneskelig, institusjonell, teknologisk og forskningskompetanse for kartlegging, beskrivelse og overvåking av trender og tilhørende risiko; bærekraftig bruk og utvikling; og bevaring – både *in situ* og *ex situ* – av husdyrgenetiske ressurser. Utviklingsland og land med overgangsökonomi vil dra stor nytte av informasjonsutveksling og samarbeid med land som har komparative fortrinn på disse områdene. Internasjonal handling er spesielt nødvendig for truede raser og for transnasjonale raser som kan ha et smalt genetisk fundament.

Tiltak

- 1 Bygge opp eller styrke teknisk samarbeid og etablere muligheter for teknologi-overføring og erfaringsutveksling, og fremme utdannings- og andre opplæringsmuligheter mellom land med hensyn til de spesielle interessene til utviklingsland og land med overgangsökonomi.
- 2 Etablere eller styrke internasjonalt samarbeid om karakterisering, bruk, utvikling og bevaring av transnasjonale raser.

- Strategisk prioritering 17 Etablere regionale knutepunkt og styrke internasjonale nettverk**

Bakgrunn

Forvaltning av transnasjonale raser og populasjoner, i tillegg til bestemte regionale sosioøkonomiske, kulturelle og miljømessige særtrekk, gir grunnlag for koordinering og samarbeid på regionalt nivå. Investering i fellesaktiviteter (som for eksempel genbanker) kan ofte ha større virkning og være mer kostnadseffektiv enn å ha flere utgaver av overlappende nasjonale aktiviteter.

Tiltak

- 1 Støtte etablering av regionale knutepunkt for husdyrgenetiske ressurser der det er hensiktsmessig, hvor landene i regionen samarbeider om driften av knutepunktet.
- 2 Etablere eller styrke og opprettholde regionale nettverk, som omfatter regionale databaser, dersom det er nødvendig, for bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.
- 3 Koble regionale aktiviteter forbundet med husdyrgenetiske ressurser til regionale organisasjoner.
- 4 Opprettholde og styrke FAOs Globale knutepunkt for husdyrgenetiske ressurser for å fremme internasjonal nettverksdannelse og samarbeid.

- Strategisk prioritering 18 Øke nasjonal bevissthet om rollene og verdien til husdyrgenetiske ressurser**

Bakgrunn

I husdyrsektoren og i andre sektorer som påvirker husdyrsektoren, inkludert miljø- og bredere landbruks- og utviklingspolitikk og praksis, er det et stort behov for å øke bevisstheten om de viktige rollene og verdiene til husdyrgenetiske ressurser. Dette omfatter deres spesielle egenskaper, produkter og tjenester basert på stedegne raser, og faktorene som påvirker deres vedlikehold og bruk. I dannelsen av slik nasjonal bevissthet bør det pekes på husdyrsektorens spesielle egenskaper, og mobiliseres til støtte for offentlige og private initiativer for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser.

Tiltak:

- 1 Gi målrettet, effektiv informasjon gjennom medier, offentlige arrangement og andre måter for å øke bevisstheten om de viktige rollene og verdiene til husdyrgenetiske ressurser. Informasjonen bør vise til deres spesielle egenskaper og de derav følgende spesielle politiske behov for deres bærekraftige bruk, utvikling og bevaring, inkludert husdyrbrukernes bidrag, behov og alle relevante rettigheter som eventuelt finnes på nasjonalt nivå.

Målgrupper omfatter beslutningstakere, alle hovedaktører i husdyrsektoren og tilgrensende sektorer, og allmennheten.

- Strategisk prioritering 19 Øke regional og internasjonal bevissthet om rollene og verdien til husdyrgenetiske ressurser**

Bakgrunn

Det er nødvendig å øke bevisstheten – blant annet i miljø-, brede landbruks- og utviklingsinstitusjoner og -fora, og hos aktører som givere og sivilsamfunnet – om de viktige rollene og verdiene til husdyrgenetiske ressurser, deres spesielle egenskaper og de derav følgende behov for bærekraftig bruk, utvikling og bevaring.

Tiltak

- 1 Støtte regionale og internasjonale kampanjer for å øke bevisstheten om statusen til husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk, og forsøke å utvikle bred støtte på myndighets- og institusjonsnivå, samt blant allmennheten.

- Strategisk prioritering 20 Evaluere og utvikle nasjonale politiske og juridiske rammeverk for husdyrgenetiske ressurser**

Bakgrunn

En rekke politiske og juridiske virkemidler har direkte eller indirekte effekter på bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser. Disse virkemidlene er ofte rettet mot ulike målsetninger, som for eksempel økonomisk utvikling, miljøvern, dyrehelse, matsikkerhet, forbrukervern, immaterielle rettigheter, bevaring av genetiske ressurser, og tilgang til og rettferdig utbyttefordeling ved utnyttning av husdyrgenetiske ressurser. Bedre sammenheng mellom virkemidlene og politikken er nødvendig, uten å gå på akkord med verken målsetningene generelt eller hovedmålsetningen matsikkerhet, og det må tas hensyn til de husdyrgenetiske ressursenes særegne egenskaper, som trenger særegne løsninger. Virkemidler for tilgang og utbyttefordeling må tas med i betraktningen.

Tiltak

- 1 Evaluere med jevne mellomrom eksisterende nasjonal politikk og regulerende rammeverk, med sikte på å identifisere eventuelle effekter på bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser, særlig med tanke på bidragene og behovene til lokalsamfunn som driver med husdyr.
- 2 Vurdere tiltak for å ta fatt på eventuelle effekter som ble identifisert ved gjennomgang av politikken og rettslige rammeverk. Tiltak kan omfatte politiske eller lovgivende endringer, eller tilpasninger på gjennomføringsnivå, under hensyn til behovet for å avveie mål og formål til de relevante juridiske og politiske virkemidlene, og interessene til de forskjellige aktørene.
- 3 Fremme samsvar mellom nasjonal lovgivning og politikk angående husdyrgenetiske ressurser og relevante internasjonale avtaler, der det er hensiktsmessig.
- 4 Sørg for at det tas hensyn til relevante forskningsresultater ved utforming av nasjonal politikk og regelverk om husdyrgenetiske ressurser.

Strategisk prioritering 21 Evaluere og utvikle internasjonale politiske og regulerende rammeverk som er relevante for husdyrgenetiske ressurser

Bakgrunn

Internasjonale politiske og regulerende avtaler kan direkte eller indirekte påvirke bruken av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk. Dominerende politiske og rettslige rammer som påvirker utvikling av husdyrgenetiske ressurser er ofte generelle og handler om spørsmål som økonomisk utvikling, handelsstandarder, miljøvern, matsikkerhet, tilgang og utbyttefordeling og åndsverk. Sektorspesifikke internasjonale avtaler finnes blant annet for dyrehelsestandarder og standarder for mat fra dyreprodukter. Det er viktig å sikre at internasjonale tiltak som landene tar del i, og som påvirker landenes mulighet til utveksling, bruk og bevaring av husdyrgenetiske ressurser og handel med husdyrprodukter, er gjensidig støttende.

Tiltak

- 1 Evaluere eksisterende internasjonale avtaler som påvirker bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser, med tanke på å sikre at internasjonale politiske og regulerende rammeverk tar hensyn til de husdyrgenetiske ressursenes spesielle betydning for matsikkerhet, de særegne egenskapene til disse ressursene som krever særegne løsninger, betydningen av vitenskap og innovasjon, og behovet for å balansere mål og formål til de ulike avtalene, i tillegg til interessene til regioner, land og aktører, inkludert husdyroppdrettere.
- 2 Evaluere betydning og følger av internasjonale avtaler og utvikling når det gjelder tilgang til husdyrgenetiske ressurser og utbyttefordeling for aktører som har interesser i forhold til husdyrgenetiske ressurser, spesielt husdyrbrukere.

Strategisk prioritering 22 Koordinere Kommissjonens arbeid med politikken for husdyrgenetiske ressurser med andre internasjonale fora

Bakgrunn

Kommissjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk er FAOs faste mellomstatlige forum der landene diskuterer politikk og både sektorspesifikke og sektorovergrepene saker forbundet med bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser

for mat og landbruk. Med jevne mellomrom diskuterer andre internasjonale organisasjoner og fora saker, og utvikler politiske og regulerende tiltak som direkte eller indirekte påvirker forvaltningen av husdyrgenetiske ressurser og rollene og interessene til ulike aktører i husdyrsektoren. Slike fora er blant annet Konvensjonen om biologisk mangfold, den internasjonale organisasjonen for intellektuell opphavsrett (WIPO, World Intellectual Property Organization), Verdens handelsorganisasjon (WTO), Verdens dyrehelseorganisasjon og *Codex Alimentarius*. Det er et behov for å forsterke synergier og samsvar mellom slike prosesser.

Tiltak

- 1 Utvikle samarbeid med og øke engasjement og bidrag fra internasjonale organisasjoner og fora til støtte for Kommissjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk sitt arbeid med husdyrgenetiske ressurser.

Strategisk prioritering 23 Styrke innsatsen for å mobilisere ressurser, inkludert økonomiske ressurser, til bevaring, bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser

Bakgrunn

Den globale innsatsen for å mobilisere ressurser til bevaring, bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser, både nasjonalt og internasjonalt, kommer til kort i forhold til behovet. Suksessen til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* vil være avhengig av mobilisering av økonomiske ressurser og av å sørge for et sammenhengende rammeverk for informasjonsutveksling, tilgang til og overføring av teknologi og kompetansebygging.

Tiltak

- 1 Bistå alle aktørene med å styrke kompetansebygging, blant annet ved å utveksle erfaringer, øke forsknings- og utdanningsaktiviteter og ved å sørge for opplæringsmuligheter, teknologioverføring og økonomiske ressurser, på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå, som spesifisert i DEL III nedenfor.
- 2 Utvikle en oppfølgingsprosess for å implementere *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 3 Styrke samarbeid om og koordinering av bevaring, bærekraftig bruk og utvikling av husdyrgenetiske ressurser på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå, blant annet gjennom *ex situ* sikringsystemer for å beskytte mot eventuelle nødsituasjoner eller katastrofer.

Gjennomføring og finansiering av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*

- 49 *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* gir et viktig og effektivt internasjonalt rammeverk for å fremme innsats for sikring av bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk, og vil bidra til arbeidet for å sikre verdens matsikkerhet og utrydde fattigdom.
- 50 Økonomisk støtte til husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk gis i dag av noen nasjonale regjeringer og andre nasjonale kilder, og av multilaterale og bilaterale organisasjoner og regionale kilder. Gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* krever imidlertid betydelige og ekstra økonomiske ressurser og langsiktig støtte til nasjonale, regionale og internasjonale program og prioriterte tiltak for husdyrgenetiske ressurser, under forutsetning av at slike tiltak er i samsvar med relevante internasjonale avtaler. Prosessen skal oppmuntre til og støtte deltagelse fra regjeringer og alle relevante aktører. Regionalt og internasjonalt samarbeid vil være avgjørende.
- 51 Generell framdrift i gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* er tenkt evaluert av nasjonale myndigheter og FAO-medlemmer via Kommisjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk. For å kunne oppfylle denne funksjonen vil da Kommisjonen ha behov for å ta fatt på satsingsområdene til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* på en organisert og fokusert måte, innenfor rammen av Kommisjonens flerårige arbeidsprogram og uavhengig av nasjonale prioriteringer.
- 52 Kommisjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk bør enes om prosedyrer for presentasjon av framdriftsrapportene. Kommisjonen bør også sette opp enhetlige kriterier og parametere for å evaluere framdrift i gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 53 Det vil være nødvendig jevnlig å vurdere status og trender for husdyrgenetiske ressurser, spesielt i lys av det store antall raser som er truet av utryddelse globalt. Kommisjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk bør med jevne mellomrom motta, fra land, status- og trendrapporter om nasjonale husdyrgenetiske ressurser og endringsfaktorer for å gjennomgå framdrift og videreutvikle nasjonale tidlige varslings- og responssystemer for husdyrgenetiske ressurser.
- 54 Konferansen anmoder Kommisjonen for genetiske ressurser for mat og landbruk om å utvikle en finansieringsstrategi for gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 55 På bakgrunn av det som kommer fram i de nasjonale rapportene om framdriften i gjennomføring og om status og trender, bør Kommisjonens konklusjoner gjøres kjent for berørte regjeringer og internasjonale institusjoner for å tette hull, rette opp ubalanse eller mangel på koordinering, og for å vurdere nye initiativer eller aktiviteter.
- 56 Hovedansvaret for gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* ligger hos nasjonale myndigheter. Behovet for effektive nasjonale knutepunkt for husdyrgenetiske ressurser og betydningen av

- nasjonale nettverk for å mobilisere og involvere aktører i gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* erkjennes. Hvert land vil bestemme egne prioriteringer i lys av de som man ble enig om i *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Som hensiktsmessig, vil land fastsette sine prioriteringer innenfor rammen av sine utviklingsbehov i mat- og landbrukssektoren og samarbeide med andre nasjoner og internasjonale organisasjoner.
- 57 De internasjonale nettverkene for husdyrgenetiske ressurser bør fremmes og styrkes ved gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*, med henvisning til den viktige rollen som regionale knutepunkt og nettverk har for å utvikle samarbeid, koordinere regionale forvaltningstiltak for husdyrgenetiske ressurser, videreutvikle informasjonsutveksling, og for teknisk samarbeid, opplæring og forskning.
- 58 FAOs vesentlige rolle i å støtte nasjonale bestrebelser for å gjennomføre *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*, og spesielt for å støtte utviklingsland og land med overgangskonomi, erkjennes. Dette gjelder særlig FAOs arbeid med fortsatt å tilrettelegge globalt og regionalt samarbeid og nettverksarbeid, støtte gjennomføringen av mellomstatlige møter, drift og videre utvikling av DAD-IS, mobilisering av givressurser for husdyrgenetiske ressurser, utvikling av kommunikasjonsprodukter og koordinering av framtidig utarbeidelse av globale status- og trendrapporter om husdyrgenetiske ressurser.
- 59 Betydningen av å utvikle og overføre miljøvennlig teknologi i forbindelse med kartlegging, beskrivelse, bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser, og andre aspekter forbundet med forvaltning av disse ressursene erkjennes. Tiltaksprioriteringene understreker behovet for faglig utvikling og samarbeid. Gjennomføring av de fire satsingsområdene krever informasjonsutveksling, felles engasjement og koordinering mellom myndigheter, internasjonale og ikke-statlige organisasjoner, og andre for å organisere og utføre opplærings- og forskningstiltak over hele verden.
- 60 Det er behov for å fremme tilbudet på faglig assistanse, spesielt til utviklingsland og land med overgangskonomi, enten bilateralt eller ved egnede nasjonale og internasjonale organisasjoner, med sikte på å legge til rette for gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Det er også nødvendig å fremme overføring av teknologi forbundet med bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser, som det bør legges til rette for i samsvar med relevante internasjonale forpliktelser og relevante nasjonale lover.
- 61 De faglige retningslinjene, den faglige assistansen og de samordnede opplæringsprogrammene utarbeidet av FAO har vært sterkt medvirkende til å fremme arbeidet med husdyrgenetiske ressurser. Denne avgjørende rollen med å hjelpe alle land i å gjennomføre *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* bør videreføres i framtiden.
- 62 Til tross for arbeidet med å styrke offentlig bevissthet via nasjonale myndigheter og internasjonale organisasjoner og organer, er de økonomiske ressursene som trengs for å gjennomføre *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* i utviklingsland og land med overgangskonomi, utilstrekkelige. I tillegg gir svingninger i de finansielle ressursene som stilles til rådighet for utviklingsland og land med overgangskonomi, et ujevnt aktivitetsnivå når det gjelder bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk.
- 63 Land bør gjøre alt de kan for å gi støtte, i samsvar med deres kapasitet, til de nasjonale satsingsområdene som har til hensikt å oppnå målene til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Land bør fremme gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*, spesielt ved hjelp av nasjonale tiltak og internasjonalt samarbeid, for å kunne gi et helhetlig rammeverk til informasjonsutveksling, tilgang til og overføring av teknologi og kapasitetsbygging.
- 64 Internasjonalt samarbeid bør styrkes for å legge til rette for gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*, og spesielt for å støtte og supplere arbeidet i utviklingsland og land med overgangskonomi. De store multilaterale og bilaterale finansierings- og utviklingsinstitusjonene bør inviteres for å undersøke på hvilke måter og med hvilke midler gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* kan støttes. Alle land, og spesielt industrilandene, bør gjøre alt de kan for å, blant annet, utløse eksisterende og tilgjengelige økonomiske ressurser, også fra kilder som så langt ikke har finansiert aktiviteter omfattet av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 65 Med dette som formål, bør FAO sørge for tilstrekkelig fast programstøtte til gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 66 I tillegg bør FAO forfølge muligheter for å få utløst midler i relevante internasjonale mekanismer, fond og organer som kan bidra til gjennomføring av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*. Presentasjon av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* i disse institusjonene og regelmessig gjensidig rapportering om aktivitetene som er omfattet av satsingsområdene til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* vil være egnede verktøy i denne sammenheng.
- 67 Myndigheter bør, til støtte for de ovennevnte aktivitetene, ta nødvendige og hensiktsmessige skritt i relevante internasjonale mekanismer, fond og organer for å sikre tilbørlig prioritering og oppmerksomhet for den effektive fordelingen av forutsigbare og avtalte ressurser til gjennomføring av aktivitetene omfattet av satsingsområdene til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.
- 68 Videre bør industrilandenenes myndigheter rette behørig oppmerksomhet, inkludert finansiering, mot gjennomføring av aktivitetene omfattet av satsingsområdene til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* ved hjelp av bilateralt, regionalt og multilateralt samarbeid. I hvilken grad utviklingslandene vil lykkes i å gjennomføre sine forpliktelser i henhold til *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* er avhengig av at tilstrekkelig finansiering stilles til rådighet. Myndighetene i utviklingsland og land med overgangskonomi bør i egne planer og program gi tilstrekkelig prioritet til kapasitetsbygging innen husdyrgenetiske ressurser. Frivillige bidrag til gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* bør det også oppmuntres til, særlig fra den private sektoren og frivillige organisasjoner. Dette kan innebære opprettelsen av et eget fond under FAO. Frivillige organisasjoner og den private sektoren bør oppmuntres til å delta i og støtte gjennomføringen av *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser*.

Bærekraftig bruk, utvikling og bevaring av verdens husdyrgenetiske ressurser er livsviktig for landbruk, matproduksjon, bygdeutvikling og miljøet. I erkjennelse av behovet for utvikling av et effektivt rammeverk til forvaltning av disse ressursene og for å sette fokus på trusselen som genetisk erosjon utgjør, møttes 109 land i september 2007 på den første Internasjonale konferansen om husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk i Interlaken, Sveits. Konferansen vedtok *Den globale handlingsplanen for husdyrgenetiske ressurser* – som omfatter 23 strategiske prioriteringer for handling for å fremme fornuftig forvaltning av disse livsviktige ressursene.

Den globale handlingsplanen er resultatet av en nasjonalt gjennomført prosess som omfattet rapportering, analyse og diskusjon. Prosessen førte også til utarbeidelsen av *Statusrapporten om verdens husdyrgenetiske ressurser for mat og landbruk*, den første omfattende globale evaluering av husdyrmangfold og dets forvaltning.

Konferansen vedtok også *Interlaken-erklæringen om husdyrgenetiske ressurser*, som bekrefter landenes forpliktelse til å iverksette *Den globale handlingsplanen* og sikre at verdens husdyrmangfold utnyttes til styrking av den globale mat-sikkerheten og forblir tilgjengelig for framtidige generasjoner.